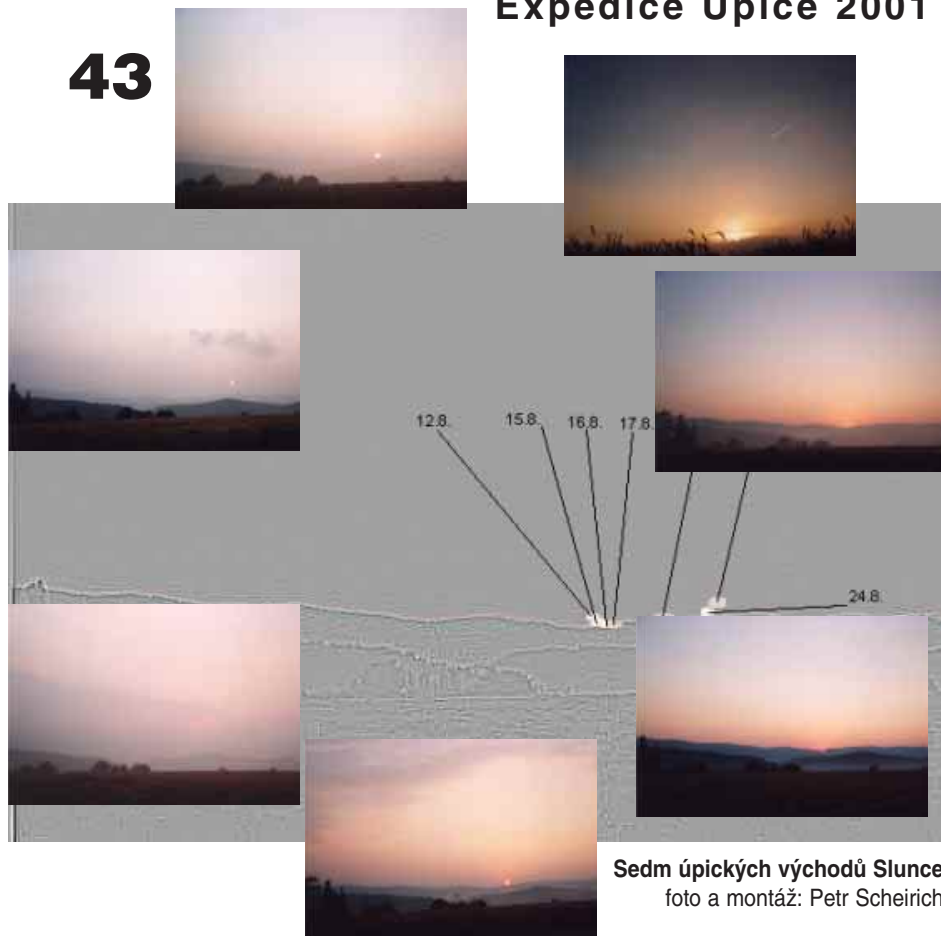

Sběrač

43

Expedice Úpice 2001

Sedm úpických východů Slunce
foto a montáž: Petr Scheirich

ICQ 26. 7. 2001 dedek versus MSvlk

dedek 20:10 Zdar, tak co upic, tesis se?

MSvlk 20:11 No jiste. Proc se ptas tak naivne?

MSvlk 20:13 Proc se ptas? Zacinam mit paranoidni predstavy.

dedek 20:13 :-) bude nas 85

MSvlk 20:14 Jako komplet? Nebo je to jeste bez vedoucich atd...?

dedek 20:14 i s vedouci... nevejdemo se do prednaskove

MSvlk 20:15 Hm, no to je jasne... Jinymi slovy se zrejme nebude prisne dohlizet na to, aby vsichni byli na zvanych prednaskach...

dedek 20:16 :-) nebudou ani stoly na zpracovani...

MSvlk 20:16 A to Ti prijde vtipne?

dedek 20:16 :-) Nebudou ani zachody

MSvlk 20:17 A TO TI PRIJDE VTIPNE?

dedek 20:17 dneska v noci jsem mel sen, ze expedice skončila nejakym naprostym pruserem

MSvlk 20:18 Coz se pri poctu 85 lidi muze naprosto klidne stat... Spis bych se divil, kdyby to proslo uplne bez problemu.

dedek 20:18 no prave, zacina mi z toho byt spatne

MSvlk 20:18 Chces rici, ze na pristi expu se zrejme stanoví hranice o dost niz?

dedek 20:19 nevim, asi ano... uvidime, jak to letos dopadne

MSvlk 20:20 No, pokusime se to zvladnout, ne?

dedek 20:20 nic jineho nam v tomto okamziku nezbyva... ale zacinam te expanze litovat

MSvlk 20:22 uprimne - asi to nebyl nejlepsi napad, který jsi kdy v zivote mel. Nicmene na druhe stranu si myslim, ze se odzkouseji hranice, coz se stejne muselo nekdy udelat.

dedek 20:22 debile

MSvlk 20:22 to bylo za co?

dedek 20:23 za to, ze to nebyl nejlepsi napad

MSvlk 20:24 Urcite jsi uz mel i horsi. :-) Ja si myslim, ze v mnoha ohledech bude tahle expedice skutecne zajimava a poucna. A jestli se ji podari zvladnout bez velkeho maleru, muzeme si gratulovat.

dedek 20:24 nemej cerne myslenky. Proc by to nemelo fungovat?

MSvlk 20:26 Moc lidi, moc ruznych povah, moc konfliktu... Z toho mam strach predevsim. A pak, ze treba uz vloni jsem mel dost velky problem si kazdeho zapamatovat. Letos to bude jeste horsi, coz urcite neprispiva ke vzajemne duvere a pokud se mezi expedicnikama najde nenechava ruka...

dedek 20:32 debile

MSvlk 20:32 a tohle bylo zase za co?

dedek 20:32 za cerne myslenky

MSvlk 20:32 Dik.

dedek 20:33 nejni zac

A jak to nakonec celé dopadlo naznačují všechny další stránky.

Jak to bylo předtím a potom

Nevím proč. Možná proto, že už jsme nadále nedokázali udržet svou expediční závislost v rozumných mezích, se několik z nás letos rozhodlo, že dorazíme do hřejivé náruče hvězdárny ještě před začátkem expedice. A jelikož jsme výjimečně přešli od slov k činům, začaly se počátkem týdne naše tělesné schránky postupně na hvězdárně hromadit.

Před

Když jsem po příjezdu vyfuněla kopec k úpické observatoři, minula obilné pole, šípek, vrata a sloupky od laviček, které čnely do nočního šera jako zuby hladového expedičníka, a vstoupila do přednáškové, uvítalo mne sborové „What's uuuuuup!“. A ačkoliv podstata onoho sloganu mi byla odhalena až o trochu později, nefalšovaný řev mě ujistil, že jsem na tom správném místě. Večer jsme vyplnili sledováním zajímavých filmů z cédéček a já nestačila žasnout, jaká moderní technika zaplnila naši staronovou přednáškovou místnost. Poté jsme se podle hesla „noc je mladá“ sesedli v nitru Penthousu a já vychutnávala přítomnost lidí, které jsem už tak dlouho do té doby neviděla. Pozdě k ránu se pro nás Michal S. snažil udělat dobrý skutek - abychom si už na začátku přivykli expedičnímu dennímu režimu, nenechal nás spát a pouštěl nám hudbu na probuzení. Ale my jsme ho přechytračili a stejně usnuli (už jste to zkoušeli, usnout při Nirvaně na plné pecky? Světe div se, jde to).

Komu se nelení, tomu se ...

Přišel nový den a my jsme usměrnili svoji mladou energii plnou elánu (ano, tenkrát jsme ji ještě měli) do úklidových prací. Některá místa na hvězdárně to rozhodně potřebovala. A je nutno dodat, že po našich profesionálních zásazích už to nepotřebovala (např. vedlejší místnost v Penthousu budila silný dojem, že ji Jana se Švandíkem vyklidili pomocí kuffíku likvidátoru). Ve středu začala netajná a důležitá operace pod krycím názvem „výroba a natírání nových laviček“. A tak jsme hoblovali a natírali a natírali ... A pak jsme nebohy zákon schválnosti mátlí tím, že jsme při dešti prkna zanášeli dovnitř a po dešti je opět vynášeli ven, takže už tam nahoře nevěděli, kdy ten dešť vlastně mají spustit...

Naše řady se rozšířily o přírůstek z Ostravy a nic nám nebránilo, aby byl večer družně stráven ve městě (po několika litrech čerstvého vzduchu a po té co jsem nepotkala žádný terénní útvar s prudkou změnou nadmořské výšky, v tom nic nebránilo ani mě).

Další den se především pokračovalo v akci „lavičky“. A když pro někoho nebylo místo u laviček, tak pro něj dozajista zbyly hrábě nebo vidle a o zábavu bylo postaráno. A tak jsem se s hráběmi placatila po pozemku a hrabala trávu a své neuspořádané myšlenky.

Ale nebojte se, všichni pracovali dobrovolně a s chutí (dozorci s bičí byli pečlivě schováni v temných zákoutích boroviček). A co víc, v krátkých volných chvílích jsme se aktivně a nepokrytě flákali.

Během dne se hvězdárna konečně začala plnit, to jak doráželi další nedočkaví účastníci, kteří se těšili především na předem avizovanou Duškovu hangarparty. Nadešel večer a my se dozvěděli, že velké dílo zvoucí se CD APO je již dokončeno a malá slavnostní prezentace byla příjemnou chvílí pro ty z nás, kteří přispěli svojí troškou do mlýna. Následoval táborák, na jehož zlatavých plamenech se opékalo kuře, pivo teklo proudem, a tak vůbec...

Den D

Nadešel oficiální první den expedice a my při představě osmdesáti lidí na pozemku hvězdárny cítili lehké chvění v kostech. Jak odpoledne zrál, lidé se sjížděli - tváře známé a dlouho postrádané, i tváře nové a brzo poznané. Před hvězdárnou začalo růst cosi, co tu dosud nemělo obdoby, a co nešlo nazvat jinak než stanové městečko. Městečko, které během následujících čtrnácti dnů žilo vlastním, bouřlivým a veselým životem.

Konec nekonec

Co se těch čtrnáct dnů dělo, ví každý z nás nejlépe. A teď ani není v mých silách to tu všechno zapsat. Doufám, že se o to s úspěchem pokusí jiní. Snad si jen dovolím jednu neobjevnou myšlenku: „Bylo to dobré a bylo to krátké“.

Expu plnou pozorovacích nocí (tolik jich tu ještě nepamatuji, a to se číslo mnou absolvovaných expedic nebezpečně zvyšuje) zakončil tradičně táborák. Při něm jsme jedli, pili, tancovali, potáceli se a zpívali zapomenuté i nezapomenuté (staré) expediční písně. To všechno nám dovolilo zapomenout na to, že už příští den odjíždíme pryč.

Ovšem ráno na nás dolehlo s plnou vahou.

Do nového dne jsem se probudila s nejasnými představami o budoucnosti, vtíravými vzpomínkami na minulost a především s pocitem, že dnes rozhodně není ten správný den na odjíždění. Ale co naplat. Následovalo unavené shánění věcí po hvězdárně, nacrávání do batohů a sklizení všeho možného. Davy expedičníků s šokující rychlostí řídly a zanedlouho vyplňovalo hvězdárnu jen pár zapomenutých trosek. Tlachali jsme o expách minulých i budoucích a vzhledem k ubíhajícímu času byla stále jasnější jedna věc - dnes domů neodjedu. Když zmizel i Leon a spol. s dalekohledy, počet trosek se snížil na konečné číslo čtyři.

Po

Že byla letos expedice a že už skončila, jsem si plně uvědomila kupodivu až toho dne večer, když jsem v paprscích zapadajícího slunce bloudila po pozemku hvězdárny s odpadkovým košem a sbírala zapomenuté smetí. Jeden z mnoha drobných expedičních pozůstatků. Následoval pohled na rudý kotouček z Komářího vršku a pak se na hvězdárnu vplížila noc.

Noc byla jasná a my chtěli opět pozorovat, ale už se zdálo nemožné další noc v řadě udržet oči otevřené a tak jsme se poměrně brzo odebrali do svých spacáků. Ztichlá budova pod zářícími hvězdami byla jakýmsi pomníkem uplynulým čtrnácti dnům.

Ráno u snídaně jsem měla lavičky jen pro sebe a jak jsem tak ukusovala rohlík, nechtělo se mi věřit, že dokonce i vosy to ze dne na den vzdaly. Ale kdepak. Po chvíli se konečně dvě objevily a začaly dorážet s nebyvalou zuřivostí. Asi se těšily na pravidelnou vydatnou snídani a teď nad prázdnými stoly šílely hlady.

Bylo zvláštní sledovat, jak se některá místa na hvězdárně během mého pobytu měnila. Penthouse se po začátku expy přetrafoval z útulného pelíšku v počítačové doupe a následně v nejšílenější sklad fototechniky pod sluncem, aby se po skončení expy změnil v cosi, co silně připomínalo prázdnou věžeňskou celu. Nádherně natřená a obnovená Bečka se postupně plnila cédéčky, reprobednami, kytarami, knihami a papíry, pak se na jeden den zcela vyprázdnila, dostala slavnostní desku a poté se opět v jednom momentě zaplnila cédéčky, reprobednami, kytarami, knihami, papíry, lidmi, karimatkami, jídlem, pitím, slunečními formuláři... až se zdálo, že jen ten dale-

kohled je tam jaksi navíc (ale musím říct, že to všechno vůbec nebránilo jeho provozu, právě naopak). Travnatý pozemek nejdřív přišel o svůj hustý porost, pak i o kupky sena, pak se změnil ve stanové město a nakonec zůstal opuštěný s vyšisovanou šachovnicí v místech, kde kdysi stávaly stany. A to ani nemluvíme o objevení nových laviček, postupně proslapávané pěšince v obilném poli a mnoha dalších místech.

Na první pohled se teď hvězdárna zdála stejně liduprázdná, jako před expedicí, ale při pečlivějším pohledu tu všechno trochu připomínalo těch 80 lidí. Ale nebyla to atmosféra smutku z rozloučení, nýbrž klidu a příjemného ticha vybízejícího ke vzpomínání.

Ten den byl ve znamení postupného poklizení, skládání, vyklizení, vymetání, přesouvání a urovnávání. Sílu nám k tomu dodávaly zbytky brambor paní Samkové, které byly i po mé částečné úpravě stále chutné (otravy jídlem nehlášeny).

Večer nám příroda nachystala nečekané překvapení. Po posledním horkém odpoledni se přičítala studená fronta, která s sebou přinesla krupobití nemající obdoby. Během několika okamžiků se pozemek hvězdárny pokryl záplavou krup o průměru okolo tří centimetrů! Spolu s tím přišel i silný vítr - zmítala a my s obavami sledovali naši Garáž, která se - nyní osamoceně stojící a ničím nekrutá - zmítala v poryvech větru. Ale přežila to a v zatěžkávací zkoušce uspěla na výbornou.

Po dobré práci dobrá zábava - takže jsme opět nážhvali místní CD-ROM a shlédli několik video-koušek. Noc byla utopená v záplavě typické úpické mlhy, ale když mlha trochu prořídla, mohli jsme skrz ni spatřit zářící hvězdy a černočernou vymetenou oblohu, jaká tu nebyla za celou expedici.

Společně s frontou vkročil do Úpice jednou nohou i podzim a horké a prosluněné expediční dny nechal definitivně za sebou. Citelně se ochladilo a začal vanout vítr.

V úterý jsme vyvíjeli podobnou činnost jako v pondělí (tj. uklízeli), jen s tím rozdílem, že brambory došly. A já měla pocit, že se začínáme nebezpečně podobat hloučku melancholických Marvinů (díky Kódlu za zapůjčení výrazu). Vše se ale obrátilo s odpoledním příjezdem vždy rozzářeného Leona, který přivezl veselé příchody z natáčení (z cesty) a jídlo.

Toho večera čtyři muži projevili skutečnou odvahu. Neboť do mých rukou svěřili kus masa (jediné pořádné jídlo na hvězdárně a poslední naději našich prázdných žaludků) a se slovy „Peč!“ si odešli pěstovat své svaly fyzickou prací... Ale všechno dobře dopadlo. Za dvě hodiny, po upečení, jsme ve chvílce osud onoho výtečného masa naplnili a následovalo jedno z těch příjemných posezení, na které se nezapomíná.

Přišla středa a ve mně konečně nazrál pocit, že dnes by mohl být ten správný den na odjíždění. Tím ale nechci říct, že se mi odjíždělo s lehkým srdcem. Inu, však to znáte sami...

Dík

A co jiného na závěr než dlouhá poděkování. Děkuji Jardovi za obětavou pomoc během pozorovacích nocí; Marcelovi za zajišťování přístrojové techniky; Kódlu za nesobecké půjčování digitálu; Alešovi za několikaminutové téměř-ustavení montáže; Michalovi S. za zábavu při neustále přehazované vývojce a ustalovači; panu „P“ za jeho nepřítomnost; a vůbec všem za to, že odpovídali na mé dotěrné otázky a pomáhali mi při mém neustálém zmatkování během pozorování. Dále bych ráda poděkovala Sluníčku za milé tři týdny a za kvákavý budík; Jitce za chápající duši; Janě za stejný pohled „na věc“; všem lidem, se kterými jsem si povídala, za příjemné rozhovory; drbacímu trojúhelníku, čtverci a pentagramu za nedocenitelné informace; klukům za jejich geniální architektonický nápad na postavení Garáže; všem zúčastněným za nezapomenutelné

ný nedělní výlet; všem příliš pomalým za to, že jsem byla na půlnočce dříve než oni a dostávala zbytky od oběda; právnímu systému za to, že existuje povinná dovolená; a nakonec Leonovi za skvělé zakončení mého pobytu v Úpici.

Iva Boková

Expedice Úpice 2001 - díl jedna

Nepřavidelné zpravodajství z astronomického tábora na Hvězdárně v Úpici.

(vyšlo v Instantních astronomických novinách - www.ian.cz)

Dny mínus pátý až mínus první

Bylo to někdy v zimě, co jsme se s několika jedinci z poslední úpické astronomické „expedice“, domluvili, že se na té příští, tedy v tomto okamžiku již letošní, objevíme o několik dní dříve. Slovo dalo slovo a tak jsem v neděli 5. srpna do Úpice -- pod zámlkou pomocných prací, avšak společně s Janou Adamcovou. Honza Dvořáček a Michal Szozda tu již vegetovali několik dní před tím.

Původně myšlená zámlka nabrala velmi rychle reálné obrysy: na několik dní jsme se stali dobrovolnými členy mašinérie a velmi zblízka poznali poměry a akce, které vlastní expedici předcházejí a umožňují její bezchybné zvládnutí.

Bodem číslo jedna je jídlo. Skutečně, ať se děje, co se děje, ať je počasí jaké je, vždy je tmelícím prvkem celé expedice bezvadná strava paní Samkové. Skutečné „obžerství“ probíhá převážně pod širou oblohou na prkenných lavičkách, které již věkem značně utrpěly a byly strženy. Na dřívě přišedších expedičních pak zůstala povinnost zhotovit stoly nové. Z důvodů větší efektivity práce bylo nutné nová prkna ohoblovat, natřít luxolem, znovu ohoblovat, znovu natřít luxolem, ještě natřít luxolem a ještě natřít luxolem. Teprve pak přišlo na řadu vrtání a šroubování, následované pro změnu dalším a neustálým „luxolováním“.

Po dvoudenním úsilím byla naše snaha korunována vytrvalým deštěm, který znemožnil nátěru dokonalé zaschnutí. V důsledku čehož se ještě dnes několikrát stalo, že expedičník, vychutnávající si polévku, zůstal pozadím přilepen na lavičce a bylo mu znemožněno včasné zařazení se do znovu se tvořící fronty na hlavní jídlo.

Ale lavičkami přípravné práce nekončí. Zábavným centrem číslo jedna je na hvězdárně bazének, oficiálně sloužící jako požární nádrž. Před každou expedicí je potřeba bazének desinfikovat, aby mohl nadále sloužit jako trest nejvyšší. Bohužel je efekt stojaté vody v bazénku před expedicí zvláště patrný, někdy uvažujeme, jestli by nebylo vhodné jej vyhlásit botanickou nebo zoologickou rezervací, případně jej věnovat genetikům pro výzkum evoluce nových druhů. Na dně totiž najdete nejen kostričky nebohých zvířátek, která sem v průběhu roku doputovala, čerstvě chciplého vrabce, ale též archivní minerálku, nahnílý hadr, tlející listí a řadu nejrůznějších, těžko identifikovatelných chuchvalců.

Každý rok se podaří bazének během několika hodin vyčerpat prakticky až na dno. Pouze letos si zřejmě čerpadlo vzalo na několik dní dovolenou a odmítlo spolupráci. Už už to vypadalo, že se bude muset devět tun vody vynosit v kýblech (Marcel Bělík dokonce spočítal, že za předpokladu, že vytažení jednoho kyblíku vody bude trvat deset sekund, vybírání bazénku by zabralo pouhé tři hodiny). Naštěstí zasáhly

Technické služby města Úpice a doslova na poslední chvíli se podařilo sehnat ponorné elektromotorové čerpadlo, s jehož pomocí zmizela hladina špinavé břčky během jedné hodiny.

Úpice je obec jako každá jiná, takže v létě zde roste spousta rostlin. Již léta nabývám dojmu, že k sekání trávy na hvězdárenském pozemku dochází výhradně v souvislosti s expedicí. Výška neposekaného porostu tomu vždy přinejmenším odpovídá. Přestože je na hvězdárně sloužena náhradní vojenská služba, která je zřejmě zahlcena jinou, méně důležitou prací, i hrabání a odvoz trávy zůstal na expedičníchích.

Na nejrůznější denní činnosti zcela přirozeně navázaly nejrůznější činnosti noční. Oslava narozenin Jirky Duška, pořádaná 9. srpna večer, byla spojena s křestem nového archivního CD Amatérské prohlídky oblohy, k němuž byla se všemi výhodami využita místní audiovizuální technika.

Den první

Krise nastala v pátek 10. srpna, kdy oficiálně začala Letní astronomická expedice 2001. Již od časného rána proudily na hvězdárnu davy lidí obtěžkaných batohy a spacáky, které dávaly tušit, že půjde o budoucí expedičníky. Zmatek, pomalu vznikající na pozemku hvězdárny, dával již dopředu dostatečné indicie k tušení, že tentokrát to nebude úplně tak jednoduché. Zoufalý Jirka Dušek, vedoucí odborného programu, chvílemi vypadal, že vyhlásí abdikaci a půjde si hrát s autíčky.

A situace na pozemku jeho náladě skutečně odpovídala. Rychlým tempem se travnaté plochy zaplňovaly vztyčujícími se stany, nepotřebnými tyčkami stanových konstrukcí a překřikujícími se staviteli, kteří zoufale bojovali o nedostatkové stanové kolíky, ale také s absencí návodů ke stavbě složitějších konstrukcí. Aby nebylo všemu konec, všeobecně náladě přidalo samozřejmě počasí. Od časného rána totiž bubnoval neodbytný déšť, který již tak dost komplikovanou situaci mnohdy ještě více zamotával předčasnými přesuny do krytých prostor hvězdárny.

V minulých letech bylo postaveno vždy jen několik málo stanů ke všeobecné spokojenosti všech expedičníchků. Letos dokonce i pracovníci hvězdárny žasli nad množstvím provozuschopných stanů, které mají ve svém vlastnictví, stejně tak jako nad co nejujournějším pokrytím dokonce i „záplavové oblasti“. V nižších částech pozemku tak vzniklo vcelku pozoruhodné stanové městečko s uličkami a náměstíčky, kterému jako pomyslný kostel vévodí druhý vojenský hangár, sloužící coby další přednášková místnost.

Ona je letošní expedice svým způsobem megalomanská. Nikdy předtím se na pozemku jedné hvězdárny dlouhodobě nevyskytovalo tolik lidí současně. I proto se vedení expedice rozhodlo letos poprvé v celé historii akce účastníky expedice hromadně pojistit. I díky tomu známe celkový počet všech expedičníchků, jež dokonvergoval k hodnotě osmdesát čtyři. Osobně pevně doufám, že početní stavy se již nadále zvyšovat nebudou, neboť typický expedičník nechodí v současnosti na toaletu nebo do sprch v době, kdy nejvíce potřebuje, ale naopak v době, kdy je zrovna chvílku na míse nebo pod kohoutkem volno. Při ranním rituálním čištění zubů se svádějí ukrutné boje o vlastní umyvadlo, o vlastní molekuly vody a také o vlastní místo před zrcadlem. Mnozí již dávno přestali rozlišovat pánské a dámské záchodky a navštěvují tu místnost, která je právě volná.

Blízké okolí hvězdárny připomíná více než astronomickou instituci spíše dobře zaběhnutý stanový kemp ve špičce sezóny. Stačilo by pouze postavit k brance kasu a začít vybírat návštěvné. Ale doufáme, že se kvanta mladých lidí podaří ukočirovat a celá akce skončí spokojeností na všech stranách.

Tradičně expedice začíná večer táborákem. Počasí rozhodlo, že táborák letos nebude, po pravdě

řečeno počasí dokonce rozhodlo o tom, kdy bude expedice zahájena, neboť po silné přeháňce zahnal všechno osazenstvo expedice do přednáškového sálu, kde chtě-nechtě musel nastoupit Jirka Dušek a účastníky alespoň neoficiálně přivítat. Ten den se již nic oficiálního nedělo, což samozřejmě neznamená, že neoficiálně by byl naprostý klid.

Den druhý

V sobotu 11. srpna se vstávalo výjimečně o hodinu dříve, neboť se muselo stihnout spousta zahajovacích formalit. Po vydatné snídani seznamování expedičníchků s vedoucími, vedoucích s expedičníky a expedičníků mezi sebou. Aby mozkové závity náhodou po náročném paměťové prověrce nepracovaly naprázdno, sesypal se na méně zkušené Viktor Votruba se vstupním astronomicko-astrofyzikálním testem, v němž dokonale propral teoretické znalosti. Do oběda zbyla spousta času, který bylo možno vyplnit prohlídkou hvězdárny, nebo se nechat otloukat v expediční míčové hře „brambory“.

Pro nováčky nejen na expedici, ale především pro pozorovatele-nováčky odpoledne následoval blok přednášek postihujících základní pozorovací návyky (Jirka Dušek) a pozorovací přístroje použitelné během expedice (Lukáš Král). Během dne se přes šedesát (!) expedičníchků rozdělilo do pozorovacích skupin, přestože předpověď počasí byla všelijaká a pohled na obloze spíše sliboval záplavy, než jasnou a čistou oblohu.

Že je příroda lehká děva a že si s lidmi neustále jen hraje, dokázala perfektně jasnou oblohou, ale příšernou zimou celou noc. První pozorovací noc na expedici byla využita především k otestování nováčků a učení se souhvězdím. Otrlí pozorovatelé již naplno rozběhli své pozorovací programy, ať už jde o zakreslování deep-sky objektů nebo o křemíkové lidi Rudolfa Nováka, zachytávání hvězdnou oblohu přes CCD čip do počítače, případně o pozorovatele Měsíce a planet či lovce meteorů, nebo o akční sluneční skupinu, pracující nejen v noci, ale též přes den.

Pečliví a bdělí pozorovatelé byli odměněni do maxima jdoucím meteorickým rojem Perseid, který tu a tam poslal do zemské atmosféry kamínky, který zazářil a vypařil se. Noční pozorování řada jedinců protáhla až do ranních hodin a ulehla teprve po východu Slunce.

Den třetí

Jasná neděle 12. srpna zahltila opět především pozorovatele-nováčky. Po snídani dostali příležitost slepit si svůj vlastní hvězdný atlas a společně po skupinách zpracovat pozorování z minulé noci. Odpoledne následovalo mé poučení o tom, jak se kreslí Slunce a jak se taková kresba zpracovává. Po malé přestávce navázal Lukáš Král se stavbou červené astronomicky nezávadné baterky.

Během dne spousta zájemců zakreslovala fotosféru naší nejbližší hvězdy ve snaze zachytit co nejvíce detailů, aby pak na konci expedice mohla sestavit „sluneční atlas“ pro danou otočku. V plné míře to odnesla moje asistentka ve skupině Jana Adamcová, jež si volného času vůbec neužila a celé odpoledne strávila ve „Velké kopuli“ při pozorování Slunce a zpracování nočních i denních pozorování – zatímco já jsem například musel nejprve postavit další počítač, na němž bych mohl sesmolit tento článek. Za to jí patří samozřejmě velký dík a uznání.

Relativně teplého počasí využila skupina předstírající hru na volejbal a s pomocí bílého kulatého nesmyslu systematicky pokrývala svá těla podlitinami.

Expedice se začíná rozbíhat na plné obrátky. Večer nás čeká povídání Tomáše Havlíka o objektech vzdáleného vesmíru (deep-sky) a ještě teď to vypadá, že druhá jasná pozorovací noc nás asi nemine. Já ještě utíkám do kopule asistovat při kresbách Slunce a pak na vydatnou večeři, neboť mám po náročném dni strašný hlad.

Michal Švanda

Expedice a život po ní

Nevím, jak je tomu u ostatních expedičníchků, ale mně činil návrat do normálního, zaběhnutého života poměrně problémy. Ještě dva týdny po skončení expy jsem některým vyhrožoval dvojnásobným bazénkem a nadával na bílé světlo. Ale to jaksi předbíhám. Letošní expedice začala poněkud netradičně, protože přišlo. Pravda, na expách je zataženo, případně prší skoro pořád (obzvláště v noci), ale právě začátek a konec bývají známé totálně jasným počasím. Ovšem letošní expa byla celá jaksi naruby. Na začátek sice přišlo, ale potom následovalo cca 10 potenciálních pozorovacích nocí, díky čemuž snídaně vypadala jako sraz zombíků z celých Čech. Ale pěkně popořádku. Jak už jsem řekl, když jsem přijel, celkem hustě přišlo, takže jsem se uchýlil ke sčítací komisi, která si odškrtyvala z velmi, velmi dlouhého seznamu příchozí expedičníky. Nutno podotknout, že jsem na něm vůbec nebyl (občas je zajímavé přihlašovat se pár dnů před expou). Jakmile ovšem přestalo pršet, byl jsem nemilosrdně a pod hrubým nátlakem donucen stavět téměř nekonečný počet stanů pro obrovský příval expedičníchků (a to nemluvím o následném vození malého, ale pěkně hmotného Kareše ml. přes tábor). Nevím, jestli si chtěl v té chvíli Jirka Dušek opravdu jít hrát s autíčky, ale já k tomuto pocitu z téměř nekonečného stavění neměl daleko. Zřejmě kdekdo žasl nad tím, kolik provozuschopných stanů i dílů pro ně se podařilo najít. Nermalou měrou k tomu přispíval právě Jirka, který s lepící páskou a izolačkou pobíhal po táboře a vyspravoval to nejhorší. Ovšem to nebyl největší problém. Tím se překvapivě ukázal prostor. Po kompletním pokrytí původních stanovišť i celého zbytku záplavové oblasti bylo nakonec rozhodnuto stavět i stany na značně neobvyklých místech. Díky tomu vzniklo celkem slušné stanové městečko s hangárem č. 2, jako svatyní uprostřed. Počasí a nikoli Jeho výsost nakonec ale rozhodlo, že expedice bude zahájeno o pár minut dříve, neboť když se na plochu hvězdárny snesl další ze štědrých přívalů vody, který zahnal většinu osazenstva do přednáškové místnosti, byl Jirka donucen vyjít a zahájit expedici. První noc se sice nepozorovalo, neboť i ten největší šílenec musel uznat, že to prostě není možné, ale byl jsem silně zklamán tím, co se používalo v přednáškové. Žádná pořádná sci-fi, či třeba Spaceballové, ale totálně ujetý horor.

Jen tak na okraj, letošní expedice patřila z hlediska video k těm nejhorším. Zatímco na první se promítaly celé Hvězdné Války, Spaceballové aj., následované Hvězdnou bránou a Drtivým dopadem na druhé, letos se kromě dvou hororů nedělo nic. Jestli to takhle půjde dál, tak se obávám, že tak v roce 2003 si budeme promítat Macha a Šebestovou nebo Sadomasochistické komedie. Druhého dne po nezvykle „brzkém“ budíčku proběhlo tradiční představování. Primát nejstaršího a nejmladšího expedičníka si podrželi (hergot, jak to je už vlastně dlouho?) oba Karešové. Poté se již rozběhl tradiční expediční život. Překvapivě dlouho letos zahálel bazének, který se dočkal svého křestu až tuším čtvrtý den. Ovšem právě bazénkové orgie propukly až při soudu „kacířského“ Petra Scheiricha. Pro ty neznalé okolností připomínám, že Petr byl obžalován z vytvoření programu Albireo, tvrzení, že Země je kulatá apod. (toho, kdo si chce opravdu vychutnat atmosféru této nezapomenutelné chvíle odkazují na Jardu Kareše, který má všechno natočeno). Ovšem po uhašení hranice, na které měl hříšník shořet bylo rozhodnuto omýt ho posvátnou vodou z bazénku. Do pěti minut nebyl v táboře jediný suchý člověk (ani já a dokonce ani Rysů, který ač neskončil v bazénku byl totálně zlit hadicí. O pár dní později tam letěl stejně). O pár dní později ale došlo k situaci, která totálně otrásla do té doby pevnými jistotami expy. Dušek Jezevec I. podepsal kapitulaci a veškerou moc odevzdal do rukou vůdce ultrameteorologické strany, Fidela. Po vystřízlivění (tj. ráno při snídani) ovšem Jirka prohlásil, že abdikaci neuznává a vy-

hlásil boj M.O.R.u (Meteorologická Operační Rada). V té chvíli byl nejméně jeden expedičník postaven před dilema, na kterou stranu se přidat. Toto dilema se ještě umocnilo ve chvíli, kdy téměř celý MOR kamsi zmizel a Jirka na kupoli hvězdárny vyhlásil otevřenou revoltu. Dopadlo to tradičním expedičním způsobem (tj. vodní bitvou). Zbaven vlády však zřejmě Fidel propadl temné magii a seslal na hvězdárnu i s jejími obyvateli menší přívalový liják. Nepomohlo kopání zákopů, tradičního prostředku, který odrazuje bouřky od hvězdárny. Ovšem právě díky nim byla záplavová oblast uchráněna nejhoršího. To samé se ovšem nedalo říci o jiných stanech, takže jeden spadl a do pár se voda přeci jenom dostala (naštěstí nic strašného). Součástí programu byla samozřejmě i bojovka, konaná ještě za kubánské revoluce, která byla pro první dvojici nic moc (holt práce kubánská, málo platná, že Fideli), ale postupně, jak vedoucí na jednotlivých stanovištích přicházeli se stále zvrhlejšími nápady, se její úroveň prudce zvyšovala. Co se týče pozorování, tolik jasných nocí bylo schopno odrovnat i otrlého expedičníka, takže chvílemi expa připomínala sraz zombí celé střední evropy. Osobně si myslím, že jsem na ní vytvořil neoficiální rekord, neboť čekat na tři východy slunce za sebou beze spánku je celkem slušný výkon. Tato expedice byla pro mě tou nejúžasnější, jakou jsem kdy zažil (kdo tam byl, dobře ví proč, kdo ne, má o důvod víc přijet na příští) a moc se těším na další.

Martin Holeček

Zákrytové proměnné hvězdy pozorované na Expedici 2001

RZ Dra 12./13. srpna 2001

Perioda: 0,5508769 dne

10,11 - 11,01 mag (V)

Typ hvězdy: beta Lyrae

Předpověď okamžiku minima: 21:55 UT

Pozorované okamžiky minima (UT):

Karel Mokřý	22:08
Libor Novák	22:13
Radek Svatoň	22:03
Jan Skalický	21:59
Lukáš Král	21:58
Petr Sobotka	22:01
Mariana Zárubová	22:11
Jan Píšala	22:03

AB: And 14./15. srpna 2001

Perioda: 0,3318925 dne

9,50 - 10,32 mag (V)

Typ hvězdy: W UMa

Předpověď okamžiku minima: 23:14 UT

Pozorované okamžiky minima (UT):

Radek Svatoň	23:15
Mariana Zárubová	23:23
Hanka Kučáková	23:04
Lukáš Král	22:55
Petr Sobotka	22:57
Ivana Šnircová	23:21
Eva Dvořáková	23:14
Jan Dvořáček	23:22

RT And 15./16. srpna 2001

Perioda: 0,628929355 dne

8,55 - 9,47 mag (V)

Typ hvězdy: Algol

Délka trvání zákrytu D = 2,6 h

Předpověď okamžiku minima: 23:00 UT

Pozorované okamžiky minima (UT):

Eva Dvořáková	23:19
Hanka Kučáková	23:23
Jan Píšala	23:22
Lukáš Král	22:59
Petr Sobotka	22:51
Ivana Šnircová	22:20
Jan Dvořáček	23:13
Mariana Zárubová	22:56
Tomáš Zajíc	22:56
Libor Novák	23:12
Eva Schunová	23:18
Eva Janasová	22:31

U Peg 16./17. srpna 2001

Perioda: 0,3747748 dne

9,23 - 10,07 mag (V)

Typ hvězdy: W UMa

Předpověď okamžiku minima: 23:11 UT

Pozorované okamžiky minima (UT):

Jan Píšala	23:13
Hanka Kučáková	23:06
Lukáš Král	23:09
Libor Novák	22:58

UX Her 19./20. srpna 2001

Perioda: 1,5488557 dne

9,05 - 10,21 mag (V)

Typ hvězdy: Algol

Délka trvání zákrytu D = 5,6 h

Předpověď okamžiku minima: 22:05 UT

Pozorované okamžiky minima (UT):

Tomáš Zajíc	21:51
-------------	-------

OO Aql 19./20. srpna 2001

Perioda: 0,50679062 dne

9,2 - 9,9 mag (V)

Typ hvězdy: W UMa

Předpověď okamžiku minima: 22:32 UT

Pozorované okamžiky minima (UT):

Libor Novák	23:03
Hanka Kučáková	22:38
Radek Svatoň	23:07

EG Cep 23./24. srpna 2001

Perioda: 0,54462282 dne

9,31 - 10,21 mag (V)

Typ hvězdy: Algol

Délka trvání zákrytu D = 2,0 h

Předpověď okamžiku minima: 22:19 UT

Pozorované okamžiky minima (UT):

Lukáš Král	22:22
Ivana Šnircová	22:27
Libor Novák	22:29
Hanka Kučáková	22:34
Radek Svatoň	22:32
Petr Sobotka	22:18

*Lukáš Král***O převratu, Duškolandu a skutečné tváři Pepy K.**

Letošní expedice konečně přinesla to, co se dalo již delší dobu očekávat. Revoluci! Není se však čemu divit, podhoubí pro převrat bujelo již delší dobu, neboť už tak neúnosné podmínky v táboře dospěly tento rok do konečného stádia, kdy se zvedla první vlna odporu.

Začneme však pěkně od začátku. Expedice jako taková, ač působí dojmem demokratického uspořádání, je diktatura s mocí centralizovanou na formálního vůdce, kterým je již dosti dlouho jistý Jiří Dušek. Sám Jiří Dušek si léta pěstuje image mírumilovného vedoucího a staršího kamaráda pro všechny ostatní expedičníky. Pubertálně obarvenou, popřípadě odbarvenou, hlavou se snaží vzbudit především v nováčcích dojem hravosti, ležérnosti a smyslu pro humor. K ruce má vždy celou skupinu svých přísluhovačů, kteří se rovněž rekrutují z řad vedoucích. Pravda, ne všichni, ale většina ano. Jest s podivem, kterak si tento člověk dokáže podmanit jednotlivce či celé davy. Na druhou stranu je však jasné, že lůza jako taková je velice snadno uplatitelná řadou drobností, jako například oslavou diktátorových kulatých narozenin, na které pochybně prolévá své hrdlo ještě pochybnějšími moky a cpe se nedopečeným masem, jen aby si ho kus urvala. Takto si diktátor získává především lidi neznalé jeho osoby. Vedoucí jsou k němu poutáni především strachem. Strachem z odplaty, za neprojevení důvěry a poslušnosti! Diktátorův archiv totiž za dobu vlády dosti narostl, a proto je přeplněn složkami o mnohých z jeho poddaných, kteří by byli jistě neradi, kdyby tyto složky spatřily světlo světa. Především sama expedice je vhodná pro sběr takovýchto informací, neboť mnoho expedičníků, zbavených dozoru rodičů, partnerů či opatrovatelů, má chování psa urvaného ze řetězu, takže najít si na někoho „něco“, nedává Jirkovi žádnou práci. Tito mu zavazání vedoucí jsou pak jen loutky v jeho rukou, které vykonají vše, co si diktátor přeje.

Také hned počáteční segregace do pozorovacích skupin má důvod. Menší celky se lépe kontrolují, než masa, takže nad každou skupinou bdí jeden z přísluhovačů, který monitoruje situaci, sbírá informace, popřípadě zasévá ve členech své skupiny sémě donašečství, udavačství a totální odanosti vůči Jirkovi. Kult osobnosti nám tak vesele vzkvétá, aniž by si toho kdo všiml. Zásadním trumfem v diktátorových rukou je pak paní Samková. Ta, nevědoma, byla zavlčena do boje o moc. Přísluhovači jsou totiž síla značně levná, ochotná pracovat pouze za stravu a pokud je člověk povzbudí sem tam něčím zdarma, třeba hvězdnou mapou, je oddanost zaručena.

Uvědomme si, že po skončení expedice se všichni její členové rozjedou po celé republice, čímž jsou přibližně rovnoměrně infekci zasaženy všechny regiony a kult osobnosti se tak dále úspěšně šíří. Rovněž nejbližší zahraničí neušlo nákaze, protože diktátor bez problémů překonává jazykové bariéry. Také styky s třetím světem, známým to tržištěm se zbraněmi či drogami, mu nejsou cizí. Pod rouškou zatmění Slunce se nám tak přímo před očima odehrávají pochybné obchody a cesty, třeba v Africe.

Čtenář sám jistě pochopí, že takový stav byl tedy skutečně již zcela neúnosný. Naštěstí se objevili lidé, kteří byli ochotni s tímto stavem něco udělat. Ano, byl to právě M.O.R. se svým vůdcem Generalisimem Fidelem, který jako jediný z řad vedoucích neměl strach a diktatuře se postavil na odpor. Není se čemu divit, neboť je to snad jediný člověk, na kterého není vedena v diktátorově archivu složka, a pokud ano, tak je zcela prázdňá. Generalisimus Fidel vede totiž život příkladný a najít na něj nějakou špínu je zhora nemožné!

Převrat, který byl proveden, měl být spíše varováním a poukázat na pravý stav věci. Nejednalo se o trvalé převzetí vlády, ale pouze o jednodenní puč, který měl expedičníky probudit, otevřít jim

oči a zažehnout v nich plamének naděje v lepší časy. O diktátorově morální pokleslosti svědčí i to, že ač sám podepsal prohlášení o převzetí moci, druhý den jej vůbec neakceptoval. Pravda, stav ve kterém čin provedl, zcela odpovídal jeho povaze a zálibě v restauračních zařízeních, ale to nic nemění na jeho vlastnoručním podpisu. Po podpisu a v podivném opojení se sice u diktátora dostavila jasná chvilka a pokusil se podepsanou listinu ukryt ve svém spacím pytlí, nicméně špatná koordinace pohybů a M.O.R. mu v tom zabránili. Druhý den ráno s kamennou a zelenou tváří svůj čin dokonale ignoroval, neboť si jej zjevně nepamatoval. Poté, co mu byl Generalisimem Fidelem připomenut, okamžitě zahájil teror, který měl ztrestat a odradit skupinu M.O.R.u, která zahájila osvětovou a odbojovou činnost.

Zde je nutno vyzdvihnout osobu Lukáše Krále, který projevil svůj vlastní, nutno podotknout, že správný, názor. Diktátor, ač si vědom Lukášovy dobrotivé povahy a ryzího charakteru, navíc zjevně ještě iritován i jeho příjmením, uvalil trest i na něj. Lukáš se však zachoval hrdinsky a v ne rovném boji se připojil na stranu M.O.R.u. Jiří Dušek okamžitě povolal do zbraně všechny své zmanipulované přísluhovače, kteří neschopni vlastního názoru a v touze po lidské krvi prováděli jeho rozkazy. Jako dravá zvěš se vrhali na pučisty, především na ženy a snažili se je likvidovat. Ve stejný okamžik již Jiří Dušek s křídou v ruce psal po zdech a dlažbě naprosto nebáskycky hesla o svém „Duškolandu“, jak nazval své impérium (pozn. autora: Čtenář jistě souhlasí spíše s označením Duškolágr).

Sám diktátor se ukryl v kopuli, kde z posledních sil velel. Se svými nejvěrnějšími se zde doslova zabarikádoval, ve zjevném strachu z odplaty M.O.R.u. Dokonce i poté, co bylo uzavřeno příměří, se jeho žoldáci ještě vrhali na nepřítele, neschopni uposlechnout diktátorova rozkazu o vzájemném neútočení, jenž diktátor před blížící se prohrou vydal a který se nakonec stal pro Jirku spásou, neboť se neodvratně blížil jeho konec. Dostal, co chtěl, i když mu byla ze strany M.O.R.u nabízena značná privilegia, pokud přistoupí na převzetí moci. Zde se jasně ukázalo, že zatímco M.O.R. působil jako týmová jednotka, diktátorovi přívrženci pouze hekticky pobíhali a po chvíli začali napadat i sami sebe?! Boj byl dokonce tak krutý, že Lukáš Král utrpěl tržné rány v oblasti holeně a kolen, avšak nedbaje bolesti kolil jednoho nepřítele za druhým. Zkázou impériu přineslo nakonec to, na čem bylo postaveno. Lidé! Lidé pokleslých mravů, neschopni poslouchat přesně rozkazy, kteří jdou s tím, kdo je živí. S touto variantou zjevně diktátor nepočítal, což byla chyba, neboť musíme uznat, že má schopnost podmanit si lidi a ovládat je. Pokud by tedy alespoň trochu dbal na pořádek ve svém táboře, mohl boj trvat o mnoho déle! Kamenem úrazu se stala malá oddanost členské základny, po jejímž rozpadu ji následovalo i o něco pevnější velitelské jádro a nakonec i sám diktátor. Triumf M.O.R.u byl nakonec završen úspěšným zorganizováním zbytku dne a především pak oslavnými nočními bojovými hrami na památku vítězství Generalisima Fidela a jeho týmu!

Tento jednodenní převrat, který byl schválen dokonce i z vyšších míst z ředitelství hvězdárny, byl velkým přínosem a jasně ukázal nedokonalost celého expedičního systému, nečekaně však odkryl i to, co by nikdo nečekal. Odhalena totiž byla i práva tvář Pepy K.

Pepa K. je pro stálé členy expedice člověk dobře známý, nováčci však jeho osobu registrují většinou až ke konci expedice, v lepším případě při některé z přednášek. Sám Pepa je, nebo alespoň byl, nevýraznou osobou. Většinou jsme ho mohli najít v tom nejtemnějším koutě hangáru, kde neustále studoval nějaké knihy či spal, nebo v Penthousu, kde povětšinou předstíral práci s počítačem. Povšimněme si však, že Pepa je vždy tam, kde se něco děje! Nic nefiká, pouze stojí a poslouchá... Jeho nevýraznost je pro něj jeho největší zbraní. Bezelstná tvář Pepy je vždy přípra-

vena vstoupit mezi vedoucí či expedičníky a získat od nich důležité informace. Ze léta expedice si Pepa vytvořil poměrně přátelský vztah s našim diktátorem, který ještě letos utvrdil tím, že v přítomnosti hangáru sesmolil oslavný projev na diktátorovo impérium, a zároveň šval zbýlé expedičníky do války proti M.O.R.u! Zde se nám mýtus o Pepovi, chlapci s bezelstnou tváří, který žije ve svém světě hangáru, rozpadá. Pracuje rychle a efektivně, jako zkušený člen diverzantské skupiny. Sem tam si udělá přednášku, kdy se mu zlíbí, sem tam někoho popíchne proti jinému a s úsměvem na rtech pozoruje, jak vzrůstá rozkol mezi expedičníky.

Byl to přece jen mírný šok, když se Pepa odhodlal ke svému projevu a povstal, člověk by logicky soudil, že obrannou řeč povede diktátor, ale řadový vedoucí? Tento čin nás vede k domněnce, zda se celá věc nemá jinak. Je to jistě představa šílená, ale o to více možná a pravdivá. Co když je pravým vůdcem expedice sám Pepa, co když Jirka Dušek je pouze formální Pepovou nastrčenou figurkou, která dokonale odvádí pozornost od Pepy a přitom jej navíc ještě chrání, protože v případě přímého útoku či atentátu padne samozřejmě Jirkova hlava. Vypadá to, že Pepa měl letos skvěle rozehranou mocenskou hru, která se mu však vymkla kontrole. Zjevně předpokládal, že skupina Jirky Duška odstraní M.O.R., přičemž sama utrpí značné ztráty a možná padne i Jirka Dušek. Tím by se Pepa okamžitě dostal do sedla a bojem decimovanou expedici by se pokusil ovládnout. Přílišná samostatnost Jirky Duška však zkazila Pepovi plány. Jirka, který zjistil, že na M.O.R. je krátký, uzavřel na rychlo příměří, s čímž Pepa zcela jistě nepočítal a byl nucen stáhnout se zpět do své ulity, tedy do hangáru. To dodalo naopak sebevědomí Jirkovi, který si ještě více ve své skupině upevnil pozici.

Budte si jistí, že Pepa již teď plánuje další z řady svých podivných her. V cestě mu zřejmě stojí Jirka Dušek, ale to pro Pepu neznamena žádný problém, v Brně se denně odehrají desítky nehod... Příští expedice bude očividně zlomová, máme však štěstí, protože letošní Pepovy kroky uvedly do chodu špiónážní divize M.O.R.u. Každý Pepův krok je nyní mapován a věz Pepo, že bude taky po zásluze odměněn...

Honza Píšala - Gomez

Východ Slunce

Milí a ostatní expedičníci. Z vlastní vůle jsem se rozhodla se s Vámi podělit o jeden nevšední expediční zážitek.

První pozorovací noc proběhla ve znamení jasné oblohy a nadšené práce u dalekohledů. K ránu se však kde se vzala tu se vzala (členové MORU a ona sama to ví určitě moc dobře) mlha. Expedičníci s chutí zalezli do peřin (potažmo péřových spacáků) a vzhůru zůstali jen dva odvážlivci, rozhodnutí vyčkat na východ Slunce, totiž já (dej mi Pánbůh věčnou slávu) a Petr Scheirich (dej mu Pánbůh taky věčnou slávu, ale ne tak velkou jako mně). Marně jsme se snažili ostatní přesvědčit, ať počkají s námi, ale klepali si na čelo (tedy ne že by to bylo v té tmě vidět, ale slyšet to bylo docela dobře), a mumlali cosi o Bohnicích a docentu Chocholeuškoví. V bezpečné vzdálenosti měli pro nás však jen slova opovržení: TTTTTSSS! Znechuceně jsme si odplivli a mysleli si o vyměklouších jen to nejhorší. Co se ale nestalo, když se všichni uložili ke spánku, mlha zmizela neznámo kam. Pohlédla jsem vzhůru a ta úžasná scénérie mi vyrazila dech: na kobalovém nebi se skvěl stříbrný Měsíc s oslnivými planetami - jasným Saturnem, zlatavým Jupiterem

a třpytivou Venuší (klenotnictví hadr).

Od okamžiku VS nás dělilo několik hodin. Rozhodli jsme se uvařit si tzv. Duškův smrták, abychom to vydrželi svěží a v dobré náladě. Tento blahodárný nápoj opředeny myty a pověstmi tvoří horká voda, spousta cukru (protože jinak se to nedá vypít) a káva Jirky Duška, kterou si tajně schoval v kuchyně a naivně si myslel, že o tom nikdo neví. Síla této věhlasné tekutiny spočívá ne v kafi samotném, ale v jeho množství, které ovšem nikdo neznal, protože expert na výrobu Petr na to nikdy neviděl, neboť byla tma, a tak sypal do hrnku s heslem „Lepší více než méně“. Mnohokrát nás Duškův smrták zachránil před usnutím, ale bohužel jsme nebyli jediní konzumenti (kromě veleslavného Drb Clubu ještě asi dalších 20 lidí), takže zásob valem ubývalo.

Osvěžení smrtákem jsme se vydali na obhlídku tábora. Petr byl zachumláný do nějaké deky nevalného stříhu (o jejímž původu není nic známo) a z neidentifikovatelného materiálu mdlé barvy, já zase do všech svých svetrů omotaných kolem různých částí těla, takže jsme oba dva vypadali roztodivně. Na louce za Bečkou jsme narazili na podezřele vypadající předmět připomínající obří housenku. Po chvíli nám došlo, že si tu kdosi spokojeně odfukuje až po nos zabalený ve spacáku. Nevědouce o koho jde, zvolali jsme silným hlasem: „Identifikujte se vojíne!“ Housenka řízně zasalutovala a odpověděla neméně silným hlasem: „Vojín František Hurta, Dvůr Králové!“. Slíbili jsme Frantovi, že ho na východ zase vzbudíme a pak jsme na to zapoměli, protože jsme krysy.

V čase asi T - 30 jsme se přesunuli na parkoviště a zůstali v úžasu stát. Před námi se rozprostíralo do dálky světle fialové moře cukrové vaty, z něj náhle vystupovaly tmavé ostrovy připomínající hřbety obrovských velryb odpočívajících na hladině a nad nimi, kam až oko dohlédlo, se rozprostírala křišťálově jasná obloha. Moře se líně povalovalo v údolí, stačilo natáhnout ruku a dotknout se ho, bylo tak lehké a měkké... jak úžasný kontrast mezi jeho hebkostí a drsným reliéfem ostrovů! Na úpatí protějšího hřbetu zářily roztroušené skupinky světýlek, tam stálo malé přistavní městečko pomalu se probouzející do nového dne. Slyšeli jsme houkání parníků opouštějících klidné a bezpečné vody přístavu, pokřikování opilých námořníků vracejících se z krčem i nespokojené láteření kapitánů, rybářské bárky se vydávaly na svou každodenní plavbu za lepším úlovkem, v dálce jsme zahlédli mihotavé světlo majáku... Voda vesele pleskala o borty lodí ukotvených u mola, bylo slyšet řinčení řetězů a křik racků... a moře bylo tak klidné. Posvátné ticho přerušovali jen naše výkřiky obdivu nad tou nádhernou scénérií. A ta nespoutaná hra světla a barev, lahodících oku i duši. Nad námi se vinul tmavě modrý samet směrem k východu, cestou ztrácela barva na intenzitě a přes celou škálu postupně světlejších odstínů předala štafetu fialové, růžové a červánkové, barvy přecházely plynule jedna v druhou, splývaly spolu a zase se vynořovaly, čím déle se člověk díval, tím více byl fascinován tím kouzelným divadlem. Obloha se pomalu rozjasňovala, světla kolem nás přibývala a barvy se podél obzoru rozlévaly stále dál a dál, jejich proud vycházel z určitého místa na obzoru, světlejšího než okolí, jakoby tam někdo otevřel dvířka od sklářské pece. Nádhera. Byla jsem jak u vytržení, úplně jsem se rozplývala nad barvou moře, odstíny lila se pomalu měnily v růžové bez jediného ostrého přechodu, pastelové barvy ovládly celou oblohu, a kralovaly jí se skutečným mistrovstvím (impresionisté musí rotovat v hrobě), vrcholky ostrovů zřialověly, obzor za nimi oranžově žhnul aby postupně vychladl v tyrkysy s nádechem do zelena, obklopené modří oceánské hlubiny. Pateticky jsem deklamovala s patřičnou vášní a výklad ukončila dramatickým gestem. Nato mi Petr suše oznámil: „Jdu chcát do kroví.“ Náhodný kolemjdoucí by v té chvíli na parkovišti spatřil pár aut a neforemnou deku vzdalující se svým typickým houpavým krokem od solného sloupu (předtím jsem tento pojem znala pouze

teoreticky z povinné četby). Zírala jsem nevěřičně za Petrem ještě dlouho poté co zmizel v blízkém křovinném porostu, než mi došlo, že je to neslušné.

Ale na vraždu už nebyl čas, VS se blížil milovými kroky. K naší velké nelibosti se ale mlha z údolí zvedla a zahalila obzor do neprůhledného závoje aneb Druhý Soddův zákon praví: Zákonitě musí jednou nastat ta nejhorší možná situace. A taky že jo. Nemohli jsme tomu uvěřit. Vypadalo to naprosto beznadějně. Už jsme chtěli jít zklamaně spát, když se náhle mlha v jednom místě roztáhla jako opona a odhalila jasný obzor. Báli jsme se, že to není to správné místo, ale za chvíli na nás Punťa vesele jukl zpoza kopce. Pomalu se ten kousíček roztaveného zlata zvětšoval a naše projevy úžasu rušilo jen cvakání fotoaparátů. Když se Slunce vyhoupllo nad obzor v celé své kráse, opona se zase zatáhla a byl konec. Jako v pohádce, jen chyběl ten zvonec. Šli jsme tedy spokojeně spát s hřejivým pocitem dobře vykonané práce a s jistotou, že Slunce ten den opravdu vyšlo na východě.

O tom, že První Chisholmův zákon: „Když se všechno daří, něco se pokazí“ platí beze zbytku a za všech okolností, jsem se přesvědčila v zápětí, neboť jsem těch pár hodin do snídaně byla nucena přečkat v hangáru. UF! (je to zatuchlý tmavý kutloch).

Dovolte mi ještě pár slov na závěr. Je mi líto, že jsem ještě poslední den objevovala nové tváře (ale je dost dobře možné, že to byli příbuzní, co si expedičníky slavnostně odváželi domů) a taky je mi líto, že jsem v bazénku byla jenom dvakrát. Ano, čtete dobře, DVAKRÁT! Dé jako DrbCLUBjenejlepší, vé jako vítěžeDrbCLUBjenejlepší?, a jako achtymůjBožeDrbCLUBjenejlepší, ká jako KomuseneľibížeDrbCLUBjenejlepšímásmůlu, er jako rádíbystebylinejlepšitakjakoDrbCLUB?, á jako avítežepřednejlepšímDrbCLUBEMneníúniku? a té jako TykrysotoTiDuškunikynezapomenujátrénujuhlasivkyauhybnémánévryo106avytampahodítebůhvíkoho!!! DVAKRÁT!!!!!!!

Expedice zkrátka úplně jiná než ta loňská (hlavně už kvůli počasí, to byl ale nářez, co?) a já se těším, až se všichni uvidíme na té příští.

Mariana Zárubová

Útržky

Legendy praví, že každý na expě ztloustne. Aniž bych chtěl nějak znesvěcovat posvátnost kuchyně paní Samkové či množství přijaté stravy, vyzkoušel jsem to objektivně změřit a s negativním výsledkem. Rozdíl mé hmotnosti po a před expou byl 1 kg na váze s tolerancí 2 kg. Buď je to tím, že já nestloustnu, ač bych se o to sebevíc snažil, nebo tím, že jsem osm nocí strávil vzhůru až do východu Slunce, a tím lze leccjaké to kilo ztratit.

Za celý svůj život jsem zatím neslyšel za tak krátký čas tak neskutečné množství drbů. Letošní expa byla obzvláště plodná (z těch dvou, na kterých jsem zatím byl) a ještě navíc jsem se stal členem nově vzniklého „Úpického Drb klubu“ (jména ostatních členů raději ze solidarity nezmíním), který neváhal použít všech prostředků pro získání delikátních informací. „Hlídky“ stály téměř na každém rohu, korupce kvetla - „Přines megadrba a staneš se členem klubu“. Ten, kdo sešel z cesty počestnosti, sám, dobrovolně a rád opouštěl klub a stával se terčem. Pro zmatení nepřítelů jsme

dokonce vypouštěli fámy o nás samých. Moje vnitřní skrytá povaha hrozná drbný mohla konečně na vzduch, za což patří Drb klubu velký dík!

Zrůdy dostaly ve volejbalu na frak, a dokonce dvakrát! Ani moje nadšené skandování Zrůdy, zrůdy!, za což jsem byl odměněn čepicí v bazénku (diváků bylo v té chvíli tak málo, že jsem tam neskonal sám), nic nespravilo. Kam se poděla jejich síla a vitalita? Bylo to tím horkem, tím, že odpoledne co odpoledne vyráželi na pivo anebo jejich hvězda začíná pohasínat?

Seděli jsme v pár lidech v noci uprostřed pole a vyprávěli si horory. Najednou můj zrak padl na několik hvězd nad obzorem, když mi došlo, že je to vycházející Orion. Byl to pro mě trochu šok, protože jsem nečekal, že v létě uvidím tohle typicky zimní souhvězdí. Natáhl jsem ruku a se strnulým výrazem, neschopen slova, jsem ukazoval k východnímu obzoru. Alice na mě vrhla zděšený pohled a v domněnku, že vidím strašidlo, křičela: „Co je? Co je? Tohle už nikdy nedělej!“ Mohla z toho mít smrt a já v záchvatu smíchu říkám: „To je - Orion.“

Skleróza je užitečná věc, v astronomii speciálně. V noci z 15. na 16. 8. mám zápis v deníku: *Zametám s DB 10x80 Kasiopu. Nejdřív jsem našel otevřenku NGC 663: vypadá jako mlhavý obláček s několika rozlišitelnými hvězdami. Nedaleko od ní je jakási „čárečka“, bočním pohledem vypadá jako trojhvězda (ale všechny v lajně) s mlhavým okolím. Je to M 103.*

Následující noc mám zcela (paměťově) nezávislý záznam: *Mary mi ukázala dvě otevřenky NGC 663 a 654 v Cas (v DB 10x80). 663 je vidět na první pohled, 654 prý při bočním pohledu vypadá jako mlhavá hvězda, jenže já při bočním pohledu vidím mlhavé všechny. Ještě je tam v zorném poli i M 103 (OH)! Vypadá jako mlhavá čárečka.*

M103 alias „mlhavá čárečka“ se následně stala naším nejoblíbenějším Messierovským objektem a do konce expedice jsem se na ni díval ještě dvakrát.

Od příhody s Orionem-strašidlem se ještě šestkrát každé jasné ráno pokoušíme (nebo pokouším, protože občas jsem sám) spatřit heliaktický východ Siria (tedy první spatřený v daném roce). Ale ani propátrávání obzoru triedrem či Sometem k cíli nevede. Teoreticky by se objevit měl, ale na východě není nikdy až tak čistá obloha. Egypťané si tedy na své záplavy musí ještě chvíli počkat...

Východní obzor je z parkoviště před hvězdárnou velmi vzdálený a prost jakýchkoli větších objektů (nejčastěji uváděný důvod zdánlivé obrovitosti Slunce při východu a západu), nicméně všiml jsem si zajímavé skutečnosti: zdánlivá velikost Slunce při východu je značně ovlivněna rovněž jeho barvou a intenzitou. Zatímco slabé rudé Slunce prodírající se vrstvou mlhy se jeví obrovské, pokud je při východu naprosto čistá obloha a Slunce je jasné a žluté, vypadá malinkatě.

Ve čtvrtek dvacátého třetího jsem dostal nápad - zaběhneme si Messierův maratón. Idea jaksi nadošla celou měsíční skupinu a tak jsme s Marianou připravili harmonogram. V podstatě jsme byli všichni v tomto směru začátečníci, takže plán byl takový, že všichni budeme hledat vždy tentýž objekt a až ho uvidíme (ti, co ho nenajdou, podívají se k jiným), půjde se dále. Bohužel se začalo pozorovat až dost pozdě (naše sestava: Já, Ríša, Blanka, Alice, Lýdie, Leona a Mariana jako hostující člen), takže jsme museli vypustit celé souhvědí Vlasů Bereniky a Hadonoše. Původní plán se ukázal jako značně naivní, takže se brzy revidoval pouze na společné hledání v jednom

souhvězdí (harmonogram obsahoval i stránky v Karkoschkově atlasu) a pak přechod k dalšímu. Ani tak bychom toho nestihli tolik, kdyby Ríša neměl vlastní pořadník, takže postupoval nezávisle a my jsme jen odbíhali dívat se k němu.

Z počátku máme fofr, protože začínáme ve Střelci a ten už zapadá.

23:15 SELČ - Mary našla M 16 a M 17 v děláku. Vypadají jako slabé mlhavé skvrnky. 23:25 - Mám M 24 (v SB 25x100). Je to jako obrovská otevřenka, husté pole hvězd přes 1/3 zorného pole. 23:35 - OH M 25, pěkně centrální zhuštění. 23:40 - M 18 - prťavá otevřenka, ale rozlišitelná na hvězdy. 00:50 - M 11 - OH, ale vypadá spíš jako kulovka. M 26 - OH, je vidět pouze bočním pohledem. 01:10 - M 30 - KH (Cap). Jen bočním pohledem, nevýrazná, zdá se nepravidelná. 01:15 - M 13 - KH (Her). Hodně malá, ale (relativně) výrazná, centrální zjasnění (v děláku u Mary a Alice). 01:15 - M 92 - KH (Her) - výrazná (v MS u Blanky), jako kometa, s centrálním zjasněním a „komou“. 01:25 - M 57 (PM v Lyře) - „hvězda, na kterou nejde zaostřit“. Slabé kolečko. 01:30 - M 56 KH v Lyře (u Ríši ve velkém sometu), nemá centrální zjasnění, zdá se protažená. 01:36 - M 71 - KH v Sge. V sometu bočním pohledem (trochu i přímým), v děláku u Mary a Alice jen tři blízké hvězdičky. 01:44 - M 27 - PM ve Vul (Činka). Ve velkém sometu ji vidím dvojito při bočním pohledu. 01:48 - M 29 - OH (prý jen náhodná skupina hvězd), nápadná, vypadá jak malé Plejády. 01:52 - M 39 - OH v Cyg. Poměrně řídká, vypadá jak malinký Perseus (v děláku u Mary a Alice). 02:13 - M 72 - KH (Aqr). Hrozně slabá, sotva viditelná bočním pohledem. 02:23 M 73 - OH (Aqr). Lhal bych, kdybych řekl, že ji vidím.

Někdy touhle dobou ztrácíme „disciplínu“ a soustředění. Někteří jsou napřed, jiní se je snaží dohonit. Přehled o tom, kdo co viděl a o co jsem přišel, už nemám :-)

02:28 - M 2 - KH (Aqr). Krásná mlhavá, s centrálním zjasněním. 02:40 - M 77 (Cet) - galaxie. Bočním viděním je to šílená haluz, možná je to jen autosugesce. 02:47 - M 74 (Psc) - galaxie. Ani omylem. 02:54 - M 15 v hlavě Pegasa. KH, hned nápadná, ale centrální zjasnění není moc výrazné. 03:05 - M 33 (galaxie v Tri) jsem ve ve velkém Sometu nenašel, ale Ríša jo. Prostě nevýrazný mlhavý velký flek. 03:15 - M 31 v Andromedě - jen jasné jádro, M 32 jako malá mlhavá skvrna. 03:22 - M 103 OH v Cas - Naše oblíbená mlhavá čárečka :-). 03:28 - M 52 OH v Cas. Jedna jasná hvězda, bočním pohledem mlhavý obláček, přímým pohledem se občas objeví jednotlivé hvězdy, ale jsou velmi slabounké. 03:33 - M 37 OH (Aur). V malém Sometu trojúhelníkový mlh. obláček, jednotlivé hvězdy nerozlišené. 03:36 - M 36 (Aur). V malém sometu rozlišitelná, vypadá jako „v“. 03:40 - M 38 OH (Aur). V malém Sometu rozlehlá (oproti M 36), částečně rozlišitelná na hvězdy. 03:50 - M 34 OH (Per). Poměrně velká, řídká, v centrální oblasti hustek jasnějších hvězd. 04:00 - rezignuju na hledání M 76, protože je prakticky v zenitu a Somet se tam nedá namířit. 04:08 - M 81 a M 82 (galaxie v UMa) - v malém Sometu obě pěkně. Ve velkém jsem je nenašel. 04:22 - M 42 v Orionu triedrem. No, M 45 snad ani zmiňovat nemusím (pouhým okem).

Zvláštní, když tohle píšu, padá na mě typická „ranní“ únava.

Celková bilance činí (mírně se to liší u jednotlivých účastníků) 33 spatřených objektů. Vrchní zřada se prý později vyjádřila, že je to slabota. Je. Ale vlastně jsme většinu objektů viděli poprvé v životě.

Letos se na hvězdárně objevila čiča. Dívala se na nás, když jsme hráli volejbal, nechyběla při východech Slunce a už vůbec ne při obědě či večeři. Moje první setkání s ní však příjemné nebylo, protože jsem člověk dost lekávy. Seděl jsem si oné noci poklidně u Sometu, když jsem periferním viděním zahlédl cosi světlého. Tmou noci si to kolem mě vykračoval jakýsi tvor, ani jsem ne-

poznal, jestli je to kočka nebo malý pes. Vzpoměl jsem si na povídku Potyčka od Clifforda Simaka: *Na desce vedle psacího stroje se něco pohnulo - jakási lesklá věc, velká jako krysa, nepopsatelná a záhadná. Crane se zastavil, polkl nasucho a žaludek měl jako na vodě. Ta věc dřepěla vedle psacího stroje a zírala na něho. Nerozeznal oči, neviděl nic, co by se podobalo obličejí - ale přesto věděl, že se na něho ta věc upřeně dívá! ... Něco cupitalo po podlaze do obývacího pokoje a Crane to zahlédl, když na to padl otevřenými kuchyňskými dveřmi pruh světla. ... „Tam venku na zahrádě, to nebyla kočka“.*

Vylidněný areál hvězdárny, jen já u dalekohledu a tahle světlá „krysa“. Brr. Pak jsem měl ještě dobrou půlhodinu pocít, že se to potuluje někde kolem mě.

Rád se procházím hvězdnou oblohou naslepo, speciálně Mléčnou dráhou, nechávaje se překvapit, co zajímavého najdu. Protože v Deep-sky ještě moc zběhlý nejsem (vlastně až na téhle expedici jsem svůj zarytý odpor k nim změnil. Mary se sice bude vytáčet, ale je to její vina. To víš, krásná jasná noc, sami dva u dalekohledu... :-)), není to problém. Zkuste si to, je to rozhodně větší zábava, než „Hmm, teď se podívám na em třináctku v Herkulovi. Jo, je tam. Tak dál...“ Už jste viděli E.T.-ho? Ten pojem jsem zaslechl noc předtím, než jsem ho právě při jedné takové toulce našel (neprozradím kde, hleďte). Je to paráda, hned na první pohled bylo zřejmé, že je to on.

Mám psát něco na závěr? Asi ano. Bylo to prostě jednoznačně nekompromisně absolutně fantasticky super a těším se za rok, i když se s mnohými z vás uvidím jistě dříve, než vyjde tenhle sběrač. Jo, a ještě něco: Codele? Čau! :-)

Petr Scheirich

Expedice Úpice 2001 – díl dva

Nepřavidelné zpravodajství z astronomického tábora na Hvězdárně v Úpici.

Den čtvrtý

Po jasné noci překvapilo expedičníky kalné ráno, obloha byla potažena šedými mraky a lehká přeháňka na sebe nenechala dlouho čekat. Zmatení expedičníci prchali do přednáškového sálu se zděšeným voláním: „Pozor padá síra!“, což zapříčinilo, že (jinak nepřilíš záživné :-)) povídání Viktora Votruby o meteorech mělo nebyvalou účast. Odpolední program byl volný a vyplnil se zpracováním nočního pozorování, hlavně meteorů, tzv. Perseid z roje komety Swift-Tuttle. Dopolední přednáška se tak plně zúročila.

Ostatní pokoušeli štěstí ve volejbalovém turnaji, který se konečně rozjel na plné obrátky. Účastníci se ho šest družstev s více či méně bizarními názvy a s větší či menší nadějí na úspěch. Jejich zrodu předcházely mohutné boje o hráče, kteří slovo volejbal neslyší poprvé. Nutno podotknout, že těch je tu jako šafránu. Nesmíme se samozřejmě nezmínit o prvním návštěvníku proslulého bazénku, tuto poctu si vysloužil Michal Švanda díky dobrému načasování svého příchodu na svět. Po večeri následovala druhá část poutavé, ale neustále podvědomě elongované (=prodlužované) přednášky Tomáše Havlíka o deep-sky objektech. Když se všichni konečně vynořili z „hlubin“, zjistili, že počasí se dosud neumoudřilo. Proto jsme vzali za vděk náhradním programem. Ze zálohy byl povolán Petr Skřehot, který nás ohromil svými vědomostmi o halových jevech (a nejen tím...). Pozorovat se té noci již nešlo kvůli stále trvající nepřízni počasí.

Den pátý

Úterý proběhlo ve znamení proměnných hvězd. Maraton započal úvodem do problematiky, který nám názorně podal Rudolf Novák. Časový prostor před odpolední přednáškou Lukáše Krále vyplnili expedičníci podle svých zájmů různě: obědem a následným trávením a vstřebáváním, návštěvou Úpice, a jak jinak – volejbalem.

Trhákem dne se stal vzrušující, všemi toužebně očekávaný, avšak překvapivě nenapínavý zápas Zrůdy vs. What's Up. Nebudeme vás dlouho natahovat, Zrůdy to projely na celé čáře. Nejvíce se o prohru vlastního mužstva zasloužil Viktor Votruba, který zřejmě neunesl tíhu okolností, znervozněl a svou neodpovědnou hrou způsobil totální rozklad celého týmu Zrůd.

Po úderu na kolejnici ve čtyři hodiny významně stoupla koncentrace expedičníků v přednáškové místnosti, kde Lukáš Král podal podrobný výklad o způsobech pozorování proměnek a jejich pozdějším zpracování, před večerí nás Zuzka Kaňuchová zasvětila do základů astronomie, bez kterých se, jak dobře víme, neobejdeme.

Proměňářský den byl zakončen trenažérem, kde si všichni zájemci mohli v praxi vyzkoušet čerstvě nabyté znalosti. Úkolem je určit minimum jasnosti zákrytové dvojhvězdy pozorováním CCD snímků hvězdného pole v časovém sledu. Pro dokonalou simulaci se zatemní místnost a používá se pouze červené světlo.

Lukáš ochotně pomáhal kde bylo třeba a rozdával cenné rady na všechny strany, neboť je obtížné vyvarovat se začátečnických chyb v průběhu pozorování, což jistě potvrdí každý, kdo si to aspoň jednou zkusil. Počasí přes den prošlo diametrální změnou k lepšímu, a proto se každá pozorovací skupina věnovala svému programu a mnozí se přesvědčili o tom, že slunce vychází opravdu na východě.

Den šestý – křest ohněm

Již od rána nám Slunce dávalo najevo, že středa bude zcela v jeho režii, což potvrdila i paní doktorka Eva Marková dopolední přednáškou o naší nejbližší hvězdě. Čím rychleji se blížil čas oběda, tím více se osazenstvo hvězdárny dostávalo do varu a to nejen slunečním zářem. Poobědní siestu přerušil improvizovaný soudní proces vedený proti kacíři Petrovi Scheirichovi, který byl obžalován z mnoha těžkých zločinů, mimo to i ze svých narozenin, poté odsouzen, upálen a následně zachráněn pohotovým hasičským sborem. V tu ránu se ohnivě hrátky zvrhly ve vodní. Bazének praskal ve švech a na nikom nezbyla nit suchá.

Odpoledne se dostatečně osvěžení expedičníci opět sešli na hřišti, aby se utkali v dalších zápasech. Nechceme se vytahovat, ale zazářil hlavně tým Yedowuttae Mrutchno (jehož jsme hrdé členky), který doslova smetl z povrchu zemského družstvo M.O.R.

Přestože se Slunce klonilo k západu, v naší přednáškové místnosti se rozzářilo v plné kráse. První zvaný host doktor Michal Varady z hvězdárny v Ondřejově nám poutavě přiblížil děje probíhající ve sluneční atmosféře a pozorovací programy, které se touto problematikou zabývají. Přestože ho několikrát zklamala počítačová technika, byl odměněn bouřlivým potleskem.

Jasná obloha bez jediného mráčku a příjemné teplo se postaraly o čilý ruch u dalekohledů po celou noc. Místní obyvatelé pravidelně jezdící kolem hvězdárny v brzkých ranních hodinách do zaměstnání se opět mohli na vlastní oči a uši přesvědčit, že na hvězdárně život kvete v kteroukoli dobu.

Den sedmý

Každému bylo hned od rána jasné, že ani dnes před Sluncem nebude úniku. Sotva skončila sni-

daně, téměř všichni se rozprchlí do stinných zákoutí areálu hvězdárny, kde se přes přímo tropické vedro snažili zpracovat svá pozorování. A že bylo co zpracovávat!!! Již dnes byl překonán rekord v počtu jasných nocí na expedici za několik posledních let.

Před obědem nás Pavel Gabzdyl ochotně provedl po měsíčním povrchu a zajímavě pohovořil nejen o Měsíci jako takovém, ale také o teoriích jeho vzniku. Úmorné odpolední horko strávila většina v chladičném stínu nebo ve vodě, někteří však v rozpáleném hangáru zpracovávali pozorování z trenažéru. Poté, co došlo k několika kolapsům z dehydratace, nechali vědu vědou a šli do stínu taky.

Moment... nyní naše sluchové receptory v kooperaci s mozkovou kúrou temporálního laloku (area 17, 18, 19) zaregistrovaly hlasitý aplaus oznamující konec přednášky z astrofyziky Pepy Kapitána. Za chvíli bude večer a prozatím to vypadá, že dnešní noc strávíme znovu pod širým nebem. Dobrou chuť!

Alice Štědrá, Mariana Zárubová

Jak je to s oblačností na Expedici doopravdy?

Tento článek připravil v loňském roce Lukáš Král. Naleznete jej na internetové adrese <http://www-troja.fjfi.cvut.cz/~lkral/>

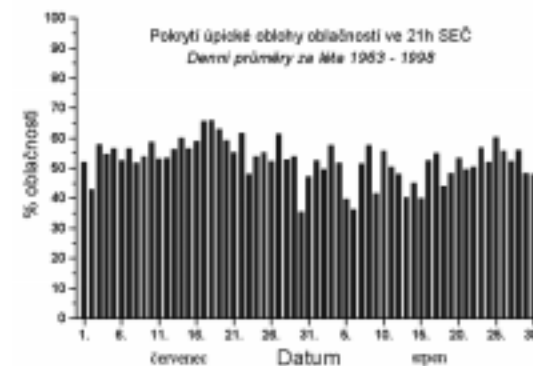
Na letošní astronomické expedici mládeže (22. 7. - 6. 8.) na hvězdárně v Úpici dostal Jirka Dušek nápad, že by bylo dobré udělat statistiku množství oblačnosti v jednotlivých letech či v jednotlivých dnech prázdnin. Z toho by se dalo například zjistit, jestli jsou zde v průměru lepší pozorovací podmínky v červenci nebo srpnu apod. Počasí nám totiž už několik let nepřeje. Je to jen náhoda?

Já jsem tento nápad realizoval, a to díky pracovníkům úpické hvězdárny, kteří již od roku 1963 pečlivě každý den zaznamenávají všemožné meteorologické údaje, mimojiné i množství oblačnosti ve 21 hodin SEČ (pokrytí v desetinách oblohy). Právě tento údaj jsem si vybral jako číslo nejlépe charakterizující pozorovací podmínky v nastávající noci. Samozřejmě, na pozorovací podmínky mají vliv i další faktory jako vlhkost vzduchu a druh oblačnosti, ale vzhledem k časové tísní jsem se musel spokojit s tímto jedním číslem. Pouze jsem je vynásobil deseti, abych dostal pokrytí oblohy oblačností v procentech, což je názornější. Veličina, která je vynesena na svislé ose následujících grafů, tedy udává, kolik procent oblohy bylo v danou chvíli pokryto oblačností.

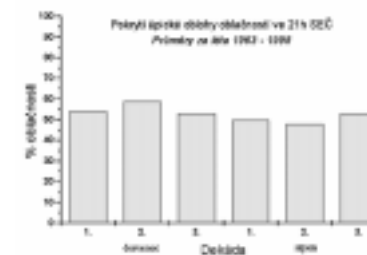
A tak jsem začal přetukávat do počítače drobná čísla ze zašlých deníků. Vypisoval jsem údaje pouze pro červenec a srpen každého roku, a to pro roky 1963 - 1998, tedy 2232 čísel. Trvalo mi to asi tři dny :-)

Výsledek se ovšem dostavil.

Každý sloupec grafu je tedy průměrem za 36 let. Je vidět, že statisticky nejlépe je na tom první polovina srpna, kdy bývá oblačnosti méně, naopak nejhůře je na tom druhá červencová dekáda. To je pěkně vidět i z následujícího grafu:

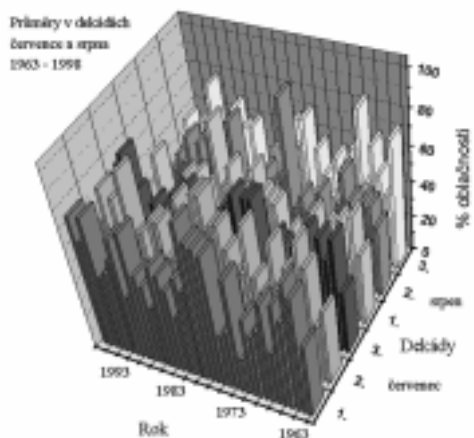
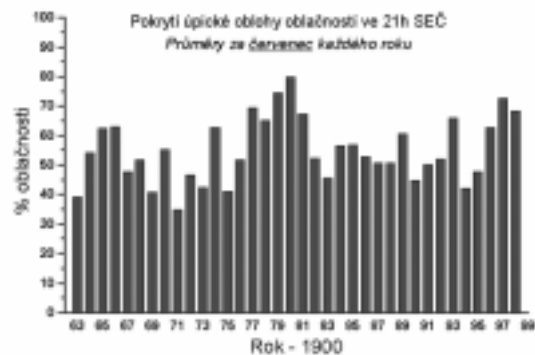
Ovšem rozdíly nejsou evidentně nijak závratné. Z prvního grafu se ovšem zdá, jako by existovalo několik konkrétních dní s neobvykle vysokým výskytem jasné oblohy - hlavně 30. července a 6. srpen. Je to jen náhodná odchylka? Asi ano. Každopádně na plánování Expedice to asi mno-

ho nezmění, nanejvýš kdyby se rozhodovalo mezi červencovým a srpnovým termínem, ale pak dostane přednost srpen tak jako tak - jsou delší noci.

Dále tu máme vývoj počasí v jednotlivých letech.

Je vidět, že množství oblačnosti v letních měsících není zcela nahodilé, ale zřejmě sleduje jakési víceleté trendy - obvykle po sobě následuje několik roků s velkou oblačností a pak zase několik slunečnějších, i když jsou samozřejmě výjimky. Více se přitom rok od roku mění počasí v červenci, srpen je stabilnější. Všimněte si, že v posledních pár letech byl červenec poměrně oblačný, a jak už víme, ani tento trend nezklamal a bohužel pokračoval i v letech 1999 a 2000. Doufejme, že letoškem skončil... Expediční pamětníci vzpomínají na expedice z počátku 90. let, kdy prý bylo skoro pořád jasno. Zřejmě to přeje jen nebudou stesky typu „kdysi bývala tráva zelenější“, ale holá skutečnost. Na závěr spíš jen pro zajímavost poslední graf:

Připravil Lukáš Král, srpen 2000

Co napsat...?

Po Duškových „ostrých prosbách“, jak by řekl Leon, jsem sedl k počítači a začal smolit příspěvek o Expedici Úpice 2001. Jako nováček, který četl Sběračku z minulých expy, jsem se sám od sebe neodvažoval přispět se svojí trochou do mlýna. No dobře, přiznám se, že jsem nevěděl, o čem bych měl psát. Když tedy jinak nedáte, tak já to vyklopím na rovinu - nechtělo se mi. Polehčující okolností mi snad bude začátek školního roku a mé povinnosti s tím spojené. Říkáte si, že takové povinnosti má většina z vás. Pro ty, kteří letos v Úpici nebyli, nebo se ještě nepodívali dolu pod článek na jméno autora, musím napsat, že jsem učitel.

Tak, a teď to na mě prasklo, stejně jako 11. srpna při vzájemném představování expedičnicků. Asi si položíte otázku jako tehdy mnozí: „Co dělá učitel na hvězdárně?“ Odpovědí je moje aprobace - učím fyziku a matematiku. Chtěl jsem se zdokonalit v astronomii a pozorování oblohy, abych to využil při vzdělávání svých žáčků. Netušil jsem, že strávím dva týdny v přítomnosti jejich vrstevníků! Po počátečním šoku jsem se začal ze své role učitele měnit na expedičnicka, i když mi ještě někteří zlomyslně odpoví, že jen s velmi malým úspěchem. Nezbyvá mi nic jiného než souhlasit, protože učitel opravdu není povolání, ale diagnóza. Smířil jsem se s tím, protože někdo to prostě dělat musí! Takže očekávám děkovné e-maily, že to nemusíte být zrovna VY!

Když jsem přemýšlel (trvalo to asi 10 sekund před napsáním slov: Když jsem přemýšlel), jak naplnit svůj příspěvek do Sběračky, nic mě nenapadlo (co byste taky chtěli za výkony během deseti sekund, navíc v pátek odpoledne!). Když nenapadla myšlenka mě, zkusil jsem nějakou atakovat sám. Nejméně se bránila idea popisu celé expedice a některých jejích členů. Doufám, že bude povolná (idea, ne nějaká expedičnice, i když ...) až do konce článku, protože bych si o víkend chtěl trochu oddychnout.

Začalo TO v pátek 10. srpna. Narozdíl od anglického IT TO nebylo tak hrůzostrašné. V první řadě jsme si postavili stany a večer prozkoumali úpická kulturní zařízení (rozuměj hospody). Druhý den při vstupním testu jsem získal pocit, že musím vrátit diplom a přednášky o astronomii absolvovat ještě jednou. Naštěstí mě za mé (ne)znalosti nevyloučili. Zařadili mě do skupiny DEEP SKY Marka Kolasy, kterého samozřejmě nebudu vychvalovat, aby nevzniklo podezření možného úplatku z jeho strany. První pozorovací noc (a že jsme jich letos, díkybohu, pardon, díkyduškovi, měli dostatek) jsem se učil poznávat souhvězdí a orientovat se na obloze. Pohled skrz optiku dalekohledu byl kouzelný, ale zjistit, kam se vlastně dívám, byl zpočátku pěkný oříšek! Během dalších nocí jsem ho rozlouskl a cítil se pak jako Král Hvězdář!

Kromě pozorování DEEPSKY objektů (hvězdokupy, mlhoviny, ...) jsem občas navštívil sousední skupiny a podíval se na Měsíc a planety Mars, Venuše, Jupiter a Saturn. Pohled na Jupiter a jeho čtyři největší měsíce a na Saturn s prstýnkem byl prostě SUPER! Zkusil jsem také pozorovat meteory, ale neusnout při jejich sledování a počítání je snad nemožné! Je to stejné, jako když počítáte ovečky - za chvíli se vám o meteorech jen zdá. Proměnné hvězdy se mými kamarádkami také nestaly, neboť mé oči jejich odhady opravdu jen „odhadovaly“. Sympatické mi byly družice, které vždy rychle prolétly zorným polem dalekohledu a obohatily pozorování o trochu dynamiky. I přes den jsem si dokazoval, že mé oči na tom nejsou nejlépe, když jsem pozoroval a kreslil sluneční skvrny. Ve snaze zdokonalit se jsem ve sledování pokračoval a výsledkem mi byla synoptická mapa Slunce.

Na denním programu byly i četné přednášky, které byly pro nováčky povinné. Prý jich bylo oproti loňskému roku méně, ale já si nestěžoval. Volný čas jsme většinou trávili na volejbalovém hřišti.

ti (samozřejmě po zpracování pozorování z předchozí noci). Návštěvy města byly nejčastější během večerů s velkou oblačností, kdy jsme nesledovali hvězdy přímo, ale jen odrazem na hladině piva (pokud někomu stačila spadnout pěna a něco si přál), vína či nealkoholického nápoje. Významnou událostí expedice byl palácový převrat skupiny M.O.R. (Meteorologická Operativní Rada). Zrádným způsobem zneužili momentální indispozice Jiřího Duška a vynutili si na jeden den krutou vládu nad hvězdárnou a jejími obyvateli. Když Jirka procitl ze spánku a opojení, svolal své příznivce a vedl je do boje. Za chvíli se společně zmocnili velké kopule a začalo vysílat Svobodné nezávislé rádio. Jeho hlas zvedl vlnu odporu proti tyranii MORu a začala Velká vodní válka. Kdo byl žlutý sympatizant, byl za chvíli mokrý sympatizant! Početně slabší žlutí podlehli náporu Duškovců, uzavřeli příměří a předali moc legitimní vládě Jiřího Duška. Zdravotnice ošetřily válečná zranění a program expedice pokračoval nerušeně dál.

Něco z bulváru:

Kosmonaut během svého letu vesmírem objevil Panenku a až do konce všehomíra setrvali ve vzájemném gravitačním působení. Statečně vzdorovali nástrahám okolí pevně zaklesnutí jeden do druhého. Na Kosmu to zapůsobilo tak silně, že si během nočního pozorování „zpíval“. Ani si nepřejte vědět, jak „zpěv“ působil na nás!

Bazének letos sevřel ve své chladivé náruči kromě většiny expedičnicků i potápěčský zvon s potápěčci, o které jsem se s Liborem svědomitě staral. Musím uvést i skutečnost, že o několik posledních potápěčů z prvního zvonu se nám kdosi „postaral“, za což mu patří náš „dík“!

Vyvrcholením celé akce byl závěrečný táborák spojený s hudbou a divokým tanečním rejmem kolem ohně. Po prohřené noci následoval den úklidu, balení, strhávání hangárů a stanů, loučení a návratů do civilizace, domů!

A na závěr posílám pozdrav všem expedičnickům:

SPOUSTU JASNÝCH NOCÍ A PLNÉ NOČNÍKY PŘEJE VŠEM

Mgr. František Hurta

Pár slov o jedné začátečnické a jedné sluneční skupině

Vážení přátelé, dovoluji mi, abych tímto krátce shrnul činnost začátečnické skupiny mojí a mé asistentky Jany Adamcové a současně provedl celkové ohlednutí za práci za bílého dne pracující skupiny sluneční.

Členové skupiny noční vykryštalizovali během chaotického rozdělování expedičnicků do skupin druhý expediční den a po náležitém poučení, kterak se správně připraviti na pozorování noční, kterak kresby na papír zaznamenávají a kterak nejlépe dalekohledem mířiti, večer byl slavnostně zahájen čtrnáctidenní pozorovací maratón.

Jak se ukázalo, ne všichni byli schopni a ochotni věnovati svému koníčku – astronomii – dostatek sil a energie a z pohodlnosti raději opustili pozemek hvězdárny, neboť by je zde pravděpodobně čekala muka tělesná i duševní. Nejmenujme odpadlíky a nechme jim navěky klidný odpočinek.

První noc pozorovací vedena v duchu zdokonalování se v hledání na obloze byla, za pomoci po ruce se vyskytující zpřátelené velitelky Danky doplněny znalostí oblohy hvězdné noční byly a zaučováno bylo mířiti správně dalekohledem do správných míst, načež též zakreslena první kresba do nočníků byla.

Po náročných čtrnácti dnech pod hvězdnou oblohou strávených konstatovati můžeme, že skupina nováčků ve složení Vydrová Zuzana, Tauberová Šárka, Kvasničák Josef a Folta Martin (pořadí dle abecedy sestupně) byla dostatečně schopna přijetí do stavu pozorovatelů hvězdné oblohy a popsané stránky deníků jejich jsou důkazem. Přejme jim tímto, aby se jim v našich řadách nadále líbilo.

Dále pojednávejme o denní skupině sluneční, členové jejíž dělali vše proto, aby zmapovali fotosféru hvězdného souseda nejbližšího našeho. Trávili chvíle volna svého v obou kopolích hvězdatrenských a na formulářový papír zakreslovali skvrny tváře sluneční. Členů tato skupina mnoho měla, pouze vybraní však schopni dotažení práce do konce byli a mapu synoptickou na závěr Expedice zhotoviti uměli. Především jedinci začátečníčtí a mladí, jmenovitě Horáková Veronika a Galvas Petr uznání zaslouží si, neboť mapu synoptickou ve veškeré samostatnosti zhotoviti uměli. Důkazem činnosti skupiny sluneční nechť níže otištěná mapa synoptická mé asistentky Adamcové Jany je.

Od klávesnice v chmurných dnech smutku, deště a počínající zimy zdraví

Michal Švanda

Expedice očima začátečnicka

Do prdele s bazénkem! Jak pohodlné je vidět zděšené a mokré obličejy ostatních, jak odporné je zařadit se mezi ně! Naštěstí jsem v něm skončil jen jednou, to v den, kdy „šli prostě všichni“. Ovšem našli se i tací, kteří se podle schovali a ze zatím nezjištěné skrýše se potichu chichotali. Doufám, že cestou domů aspoň pořádně zmokli.

To by bylo k bazénku, kterým nelze nezačít. Letos jsem byl na expedici poprvé. První den jsem strávil v nečekané depresi. Ptáte se proč? Inu protože jsem jako prvního expedičnicka potkal Kosmonauta, jak tam převáží posekanou trávu a sem Martina se stále stejnými poznámkami „konečná“ a „ách-úf-ích“. Pak přišla na řadu další bomba: Ris (nevím s jakým i/y) se mi představil: „Ahoj, já jsem Honza a jsem jemný hoch.“ Proč ne, každý jsme nějaký... já jsem zase drsňák. Který drsňák by ale přežil třetí šok: „Hele, prosím tě, mohl bys mi s něčím pomoci?“ Né, dělám si randu, nebyl to šok, ale Danka a chtěla pomoci se stavbou stanu pro Panenku. Aspoň něco na práci, přijel jsem asi ve tři a až do příštího dne program žádný nebyl.

Vstupní test, podle kterého jsme měli být rozděleni, byl tak stupidně jednoduchý, že jsem z něj nevěděl téměř nic. Nebo že by... ne, bylo to tím testem. Prostě skončil jsem u všemu se smějícího sluníčkáře Švandy. Švandou povinná byla i sekretářka Jana Adamcová, dohromady z toho byla pěkná... švanda. Když už jsme u toho Švandy, představte si, že když naši skupinu poprvé hromadně oslovoval, neměl tkaničky. Asi ho na tom matfyzu nenaučili, jak se takové tkaničky zavazují. Pro jistotu tedy neměl ani boty.

První dvě pozorovací noci, to byl humus. Zima, vlhko, mhv sotva kladné. Další noci, to byl ráj. Teploučko (dalo by se to přežít i v tričku!), žádné potoky na atlasu, mhv kladné a tak tak jednociferné. Samozřejmě, že pro takového Michala (Švandu) mhv jednociferné bylo, holt ještě nemá tak vytrénované oči jako já, jsem totiž Palmexman. Ale to sem nepatří.

V nedělní den volna jsem jaksi nekolectivně vyrazil domů. Byl veliký pařák. Těch asi dvacet bláznů, co to namířili na Krkonoše, se muselo pořádně pít... Oni plavali ve vlastním potu, já zas v naší vaně, hezky doma.

Našli se i tací, kteří vyrazili do zavřené čajovny (v Trutnově). Nevím, snad se jim ty dveře líbily. Aspoň nezůstali v Úpici jako hrstka milovníků černých dř s velkým Ú. Vyhral jsem stejně já.

Veselo ale nastalo, když nám nebesa za naši každovečerní zvědavost začala vyhrožovat systematickými elektrickými výboji z atmosféry. (Naštěstí neměla přesnou mužku, odnesla to zase jen ta nebohá Úpice...) Bydlel jsem totiž ve stanu, který si minulé expedice vysloužil označení „průtokáč“ či „Bažina“. Asi netřeba zdůrazňovat proč. Ale já, statný táborník, přece bouřky nezaleknu se! Inu chopil jsem se uraženého rýče a jal se vyhloubit sítí odtokových kanálů. Šlo to skvěle, každá druhá rána šla do šutru, mé prstní klouby jen zpívaly. Geometrie mě nikdy nebavila: kopu, kopu a najednou koukám, že jsem málem vykopal vedle stojící hangár. Tak kopu dál a zjistím, že bažina už není zelená, ale zelenohnědá. Teď jsme byli připraveni jak na bouřku, tak na vojenský útok. Jak říkal Jarda: čím víc toho nakopeš, tím míň pak bude pršet. No, pořádně sprchlo asi jen jednou... kdoví, třeba i to by z bažiny udělalo bazének. Ale co, práce šlechtí a navíc jsem se dozvěděl, že udělat si mozol v mozolu je velice snadné... Zkuste to taky někdy, třeba se i zasmějte. Nikdo mi už ale nevyvrátí, že z Bažiny je Hilton.

Jako všude, i zde se držely služby. Na mě vyšlo stírání pánských WC + chodba. Bléé!!! Mé čichové buňky nikdy neprotestovali více. Nechápu jak je to možné, ale ten záchod páchnul přímo příšerně. A zrovna na službu mě! Nu což, setřel jsem a zvracel jen v duchu. A Švanda z toho měl švandu... aspoň že se mi podařilo o něj otřít ten hadr :o)

Jak skončit? Proč ne jako letošní expedice? Rychle, s úsměvem na tváři, ať to zas tak nebolí... Bylo mi s Vámi skvěle - baseball s lopatama, noční hra, APK!, svíčková, den boje za svobodu a demokracii a to nejlepší na závěr: šachy :o) Shrnutí a podtrženo: Díkydíkydíky

Na závěr si povinně všichni přečtete trošku poezie, je tu možnost, že by se Vám i líbila.

Nad hlavou

Když proplouvám noční oblohou,
pár snů do kapes naberu.
Celý vesmír mi leží u nohou,
jak žhavé uhlíky v popelu.

Ticho

Řídké ticho noci
pod dveřmi přetéká práh.
To ticho faraónů,
měsíc rozdrčený v prach.

Meteor I.

O noc se zlehka otřel
ten zapomenutý houslí tón.
Zazpíval a shořel,
stejně jako bludný meteor.

Meteor II.

Opisuje křivku noci
perem brzy zlomeným,
střemhlav svítí bez pomoci
do duše i osleplým.

Vlasy

Vlasy jsou nejkrásnější po ránu,
ty učesané nocí,
tak něžně vystrašené tmou,
v které sny se proháněly.

Vypínač

Vypínač bez promoci
dělá soudce
mezi dnem a nocí.

Noc

Noc voní jako poezie
a láska,
která s časem
neubude.

Komár

Hovnocuc.

Pepe Kvasničák zvaný hrdý Trutnovan

Expedice Úpice 2001 – díl tři

Nepřavidelné zpravodajství z astronomického tábora na Hvězdárně v Úpici.

V upoceně náladě mezi změtí objektivů, počmáraných hledacích mapek a rozebraných počítačů, které se za každou cenu snaží zbavit přebytečného tepla svých procesorů, se pouštím na naléhání mého šéfa Jiřího Duška sepsat pár řádek o dění na Expedicích v minulých dnech.

Pátek

Jako vejce vejci si jsou podobná jednotlivá expediční rána: pomačkané tváře s nepřítomným pohledem, zapomenuté pozorovací deníky pokryté raní rosou, skvrny marmelády lákající hejna vos a nesnesitelné vedro, které nedovolí už ani minutu spánku.

Dnešní ráno však bylo pro mne přece jen trochu jiné. S rohlíkem v puse jsem totiž stále vyčkával příjezd poštovního vozu, který měl doručit balíček s pamětní deskou věnovanou Antonínu Bečvářovi. Pokud nedorazí dnes, vůbec nevím, co zítra budeme při slavnostním odhalení odhalovat. Snad hezky popsaný kus kartónu nebo barevný list slavného Atlasu Coeli.

Nervózní nejsem jen já, kdo je v opatrování desky namočen, ale pochopitelně i ostatní organizátoři. Naštěstí ještě před koncem snídaně skutečně k bráně hvězdárny doráží modrá Lada Niva s důvěrně známým žlutým emblémem a očekávaným balíčkem. Ostuda se nekoná, instalace může začít.

Na tomto místě bych asi měl referovat o tom, co se dělo odpoledne, ale skutečně nejsem ten pravý. Seděl jsem totiž v malé místnůstce u počítače a připravoval si přednášku, která byla zařazena do programu zítřejšího semináře. Jen z doslechu tedy vím, že před večerem se konala pěkná a obšírná přednáška Pepy Kapitána o vzniku a vývoji hvězd.

Večer, kdy jsem narychlo překopíroval svou přednášku na disketu a odebral se k večeři, se už začaly sjíždět na úpickou hvězdárnu první astronomické celebrity zítřejšího semináře. Nejdříve dorazil Štěpán Ivan Kovář s výstavou fotografií, které doprovázely jeho známou publikaci „Místa astronomické vzdělanosti“. Panely s černobílými fotografiemi byly rozmístěny do půlkruhu na travnaté ploše před hangárem, což poezii převážně zapomenutých hvězdárničků ještě umocnilo.

Večerní zakalená obloha ale prozradila, že dnes v noci si asi nezapozorujeme. Nutno přiznat, že většinou expedičnicků tato skutečnost vyhovovala, protože předchozí pozorovací maratón zanechal na všech znatelné následky.

Sobota

Opět klasické úpické ráno, po kterém jsme se odebrali do přednáškového sálu obchodního domu Toman, kde začínal v jedenáct hodin seminář věnovaný Antonínu Bečvářovi. Dokonale ozvučený sál přivítal nejprve Ivana Šolce, který vzpomínal na Bečváře tak poeticky a poutavě, až člověku přejížděl mráz po zádech. Představil nám totiž Bečváře nejen jako skvělého astronoma, ale především jako výjimečného člověka, který nade vše miloval a obdivoval přírodu.

V podobném duchu pokračoval i další přednášející Závěš Bochníček. Zaslouhou jeho vyprávění jsme se mimo jiné dověděli, jakým netradičním způsobem se na Skalnatém plese objevila první kometa. Pak už následovalo mé povídání o měsíčním kráteru Bečvář.

Seminář přerušil jako obvykle výborný oběd paní Samkové a pokračoval až po třetí hodině. Druhou polovinu zahájil Petr Sojka, který nám názorně ukázal, jakým způsobem vznikl Atlas Coeli Novus 2000.0. Všem přítomným určitě bylo naprosto jasné, že sestavit hvězdný atlas není zdaleka nic jednoduchého ani v dnešní době. Zvláště názorná byla ukázka „on-line“ vykreslování jednoho listu zmíněného atlasu pomocí programu AutoCad. O to větší obdiv budí Bečvářovy atlasy, které vznikly v době, kdy nebyly po ruce ani kapesní kalkulátory, ani počítače.

Petra Sojku vystřídala Jana Tichá, která pro změnu uvedla na pravou míru informace o bečvářově kometě a planetce. Přednáškovou část zakončil Štěpán Kovář povídáním o samotném životě Antonína Bečváře. Tím ale program semináře neskončil. O půl sedmé jsme se totiž všichni sešli u „Bečvářky“, která získala zcela novou slavnostní tvář. Po mnoha letech závad dokonce ožily i zdejší dalekohledy. Velkou zásluhu na tom měli Leon Miš a Michal Szozda, kteří při jejich ostření strávili nemálo času.

Slunce už žloutlo a všichni expedičníci včetně přizvaných hostů a starosty města Úpice nedočkavě čekali, až Závěš Bochníček odkryje pamětní desku, která bude důstojným způsobem upozorňovat na skutečnost, že právě těmito dalekohledy pozorovala jedna z našich největších astronomických osobností.

Tak skončila oficiální část semináře věnovaného stému výročí narození Antonína Bečváře, jehož duchovním otcem byl Jirka Dušek. Mám upřímnou radost, že jsem se této akce mohl zúčastnit. Antonín Bečvář totiž byl opravdu výjimečným člověkem, ze kterého bychom si v mnohém měli vzít příklad i my, a který i přes své pochroumané zdraví dokázal věci přímo nevídané. Zdá se proto nepochopitelné, že tohoto světově proslulého tvůrce báječných hvězdných atlasů nepřijímala komunita českých astronomů nijak srdečně. Seminář oživil vzpomínky na Bečváře a zvláště těm mladým přiblížil výjimečnost jeho díla. Stejně jako včerejší noc byla i tato poznamenána základem, takže z nástupu na pozorování opět sešlo. Většina vedoucích se proto věnovala konverzaci s frankofonním přítelem Pavly Kotrčové.

Neděle

Prostřední expediční neděle byla jako obvykle věnována rozprchnutí všech účastníků do různých koutů Krakonošova kraje. Ti čilejší se spolehli na své nohy, ti lenivější nasedli do Volkswagenů a pelášili směrem k horám.

Já byl v té lenivější části spolu s Lenkou, Janou, Dafou, Martinem, Markem, Magdou a Jiřím

Duškem. Zajeli jsme k lanovce na Černou horu a nechali se vyvézt až k restauraci, kde nás Jirka hned přemluvil na první párek. Těch párků, salámů, borščů a dalších pochutin bylo během našeho putování po rašeliništích ještě několik a tak zpátky jsme se vraceli celkem najezení: není divu, že nám večerní kuřátko dalo docela zabrat. Ale dost slov o jídle!

Po návratu všech nedělních výletníků nastalo rozhodování o večerním programu. Bylo sice jasno, ale zákal byl tak silný, že hvězdy byly vidět téměř jen okolo nadhlavníku. Jirka tedy protáhl pozorovací pohotovost na půlnočku. Byl to rozumný tah, protože před půlnocí se pozorovací podmínky začaly vylepšovat. Vytáhly se tedy dalekohledy a unavení expedičníci. Své skupině jsem svěřil poměrně nenáročný úkol: nakreslit souhvězdí Labutě pouhými očima.

Největší atrakcí noci ale byli bezesporu Jirka s Dafou, kteří si do očí kápali kapky na rozšíření zorníček za účelem lepšího nočního vidění. Dle jejich slov se jim zrak příliš nezlepšil, zato jejich zorničky byly přelité skoro až k okrajům. Pro jistotu se jim každý vyhybal.

Pondělí

Dnešní ráno pro mě nezačalo zrovna nejlépe. Ležel jsem ještě ve svém odkrytém spacáku, když Jirka Dušek objevil na své karimatce velkého a nechutného brouka. Následovalo rychle protřeptání, čímž byl ohyzný hmyz katapultován na mé stehno, ze kterého se rychle vydal přímo pod trenky. O mém velmi rychlém ranním výskoku ze spacáku se mi příliš nechce mluvit a tak se raději budu pokračovat o dalších událostech tohoto dne. U snídaně předvedl Petr Skřehot výsledky jeho měření, které prokázalo jak vedoucí v hangáru ovlivňují teplotu a vlhkost. Ukázalo se, že dost a že grafy z venku se podstatně liší.

Po obědě byl na programu kurz meteorologie Petra Skřehota a následně povídání Viktora Votruby o sluneční soustavě. Viktorovu přednášku nedoplňovaly jen báječné animace a zvuky polárních září, ale slušná bouřka se silným lijákem. Opravdu úchvatná byla podívaná na přelety nad povrchem Venuše s téměř rytmicky praskajícími blesky zvenčí. Poryvy větru dokonce sebraly i všechny tři altánky, pod kterými se snažili vedoucí kontrolovat situaci. Naštěstí ale bouřka netrvala dlouho a tak Viktor mohl venku prásknout láhev šampusu, aby tak názorně předvedl princip ničivých vulkanických výbuchů.

Vzdálené blesky, zatažená obloha a promáčená tráva zcela jasně odpověděla, zda-li se dnes bude pozorovat. Po skvělé přednášce Romana Mikisky, která nás zavedla až do bájně říše Inků plné astronomických symbolů. Na dokreslení tajemného večera plného blesků a legend se ještě pustil strašidelný film.

A tak tady žijeme...

Pavel Gabzdyl

Expedice Úpice 2001, aneb přežili jsme to!

Jakožto zájemce o astronomii jsem se rozhodl, že se zúčastním letní astronomické expedice v Úpici. Musím říci, že jsem se nikdy před tím žádné astronomické expedice nezúčastnil. Kdybych to měl shrout jednou větou, tak bych napsal, že expedice předčila veškerá má očekávání a že byla fakt super!!! Ale to ovšem nestačí, tak se vám pokusím stručně napsat, oč se vlastně

jedná. Expedice je skvělá už jenom proto, že se Úpice rozkládá nedaleko od Krkonoš, takže je tam velmi pěkná krajina. Letošní expedice se zúčastnil rekordní počet expedičnicků a to něco kolem osmdesáti. Takže byla v podstatě taková větší, než předešlé roky. Přes den jsou přednášky ve formě astrokursů a kursů meteorologie apod. Večer jsou přednášky zvaných osobností (především předních českých astronomů), které opravdu stojí za shlédnutí, neboť se jedná o perfektně koncipované přednášky, kterým porozumí skoro každý. V noci nastává pozorování noční oblohy. V Úpici je krásně temná obloha naprosto nerušená osvětlením narozdíl od přesvětlené oblohy velkých měst. Já jsem byl ve sluneční skupině, takže večerní pozorování se zaměřovalo na různé objekty noční oblohy. Nejčastěji jsme pozorovali Deep Sky. Ale zkusili jsme si také metory, proměny, planety apod.

Měli jsme letos to štěstí, že bylo skoro denně jasno, až na pár zatažených nocí, takže jsem se naporozoval až nad hlavu, ale nevadilo mi to, ba naopak. To vše je ztvrzováno skvělou partou lidí, kteří se zajímají o totéž co vy, takže jste si hned trochu bližší. Musím uznat, že mi bude chybět více či méně dobrovolná koupel v bazénku, parta skvělých lidí a jídlo paní Samkové. Vaří opravdu skvělá a vydatná jídla. Jsem moc rád, že jsem se takové expedice zúčastnil a doufám, že se příští rok opět setkáme, možná i dříve.:-)

Martin Foltá

Ohromná vesmírná asociace - Expedice v Úpici

Měl jsem trochu kašel a nebylo mi poslední den nejlépe, ale dal jsem si česnek (jeden z nejlevnějších léků) a těšil jsem se na Expedici. Odpoledne jsme vyjeli. Byl jsem přiřazen do stanu Honzy Skalického, a když rodiče odjeli, ujal se vedení asi Aleš Dvořáček, jestli se nemýlím. Např. hrabání sena jsem urychlil tím, že jsem mokré seno naházal pod borovičky a to tam následně pomalu hnilo, ale nikdo si u mě nestěžoval. Následovalo moje první setkání s Dankou, která uznala, že Honzův stan je pro jednu osobu dostatečně malý (natož pro dvě). A tak se udál osudový okamžik – setkání a 15 dní pobytu se zapřísláhlým Ostravákem, srandistou a skromnou, ale přesto významnou osobou Peterem Galvasem, národností Slovákem, občanstvím Čechem. Zaměřím se teď na něj jako na samostatné téma (pro zopakování a prohloubení učiva studentům jeho života a pro poučení těm, kteří si ho nepamatují). Je to velice vážný člověk upřesňující vždy co nejpodrobněji svůj dotaz a očekávající vždy to samé od ostatních, příkladný jeho dotaz: „Hodláš ještě setrvat na relativně dlouhý úsek na těchto souřadnicích vztažných k povrchu zemskému?“ Byl to pro mě taky nevyčerpatelný zdroj vtipů, které vyprávěl i s podrobnostmi, které jistě autor vtipu zapomněl dodat, ale Galvas si je domyslel. Mimoto mluvil hlasy Vaška Klause, Mildy Zemana, Vlada Mečiara (v překladu mečouna), ale Venda Havel mu ještě moc nešel. Pro ty, kteří si na něj nemůžou vzpomenout: hubeňour s modrou kšiltovkou často hrající volejball. Aby si na mě nestěžoval, skončím už povídání o něm. Teď něco k přednáškám.

Bylo zajímavé, že v našich materiálech bylo všude napsáno – účast na přednáškách a kurzech je pro všechny začátečníky povinná. Podle toho se počet začátečníků na Expedici měnil. Většinou jich bylo 10–20, často byl mezi nimi Petr Scheirich, Mariana nebo Karešové. Není to divné? Kontrola účasti na přednáškách bylo horší než práce BIS a to už je co říct. Všechny přednášky byly zajímavé a málokdy při nich usnula nadpoloviční většina účastníků. Často byl při nich vyu-

žíván diaprojektor, počítač a výtvarně zdatnější přednášející používali i tabuli. No, jak kteří. Někdo ji používal i z nutnosti nakreslit něco, co na počítači není. Někdy, aby se nemuselo kreslit, byl využit i pokus. Jana Adamcová a Danka nám např. chtěly ukázat konvekci na vroucí šťávě. Pak ale přišel Leon Miš, myslím, že s hliníkem a to byla konvekce jak se patří. Líbila se mi i přednáška Marcela Grüna, která oficiálně skončila ve 21:30. Pan Grün říkal ve 22:05, že už hned skončí a ve 22:17 opravdu skončil. Ve Vyškově na LAS 2001 i v Úpici jsem si nechal podepsat všechny astronomy (jen na semináři o Bečvářovi jsem to nestihl) a s podpisem „Grün“ jsem odcházel ve 22:30. Pepa Kapitán mě už hnal, výjimečně nepřišel na pozorovací stanoviště pozdě on kvůli problémům s přenosem lehkátka, ale já. Ve 20:50 UT jsem tu noc začal psát o pozorovacích podmínkách.

Na semináři o p. Bečvářovi jsem si popovídal s Ivanem Šolcem o nenávisti tehdejších astronomů mezi sebou, ale ani trochu se mi o tom nechce psát. Ivan Šolc chvíli po odpolední přestávce odešel, buď proto, že už neměl čas, nebo nechtěl slyšet z osobních důvodů přednášku Jany Tiché. Když skončil seminář, šla se odhalit deska na Bečce. Potom byl synovci p. Bečváře předán certifikát o planetce „Bečvár“. Štěpán Kovář si ho prohlížel (tedy ten certifikát), tak jsem za ním přišel se slovy, že jsem ještě nikdy takový certifikát neviděl a synovec p. Bečváře se na mě podíval a řekl: „To ony se takhle běžně předávají certifikáty?“ A tak jsem mu říkal, že to je 2. certifikát, který jsem na vlastní oči viděl někomu předávat, protože 1. jsem viděl asi před týdnem v expediční kuchyni při předání certifikátu nejvýznamnější gastronomické osobě celé Expedice, paní Samkové. Kam se na ni hrabe Edwin Hubble, Albert Einstein nebo Démokritos. Hladově a pozorovat, to nejde dohromady. A proto vyzývám všechny expedičnický, aby přestali myslet na stále jen slibované pomeranče a raději si vzpomněli na realitu, na guláš, na expediční dorty (z prvního jsem snědl 2. „e“ ve slovu Expedice). A teď se ptám, kdo je nejvýznamnější osobou celého Expa? Doufám, že si to paní Samková bude číst, jinak byly tyto řádky zbytečné a gastronomická privilegia nenastanou. Když bylo jednodenní válečné období, přiklonila se p. Samková na stranu pravdy, na naší stranu, na stranu Jirky Duška. Nejdříve něco o mém postoji v této válce. Nejdřív jsem sepsal 1. prohlášení. To četl Jirka na kopuli hvězdárny, ale jaké na něj byly reakce, to nevím, protože jsem se šel pro jistotu schovat do přednáškové místnosti. Když potom vypukla vodní válka, prohlásil jsem k expedičnickovi, mám dojem, že se jmenoval Zimmerman, že neměl vyměňovat tričko „Oborský soudek“, což jak mi již dříve vysvětlil je taková akce spojená s jídlem a pitím za žluté tričko. Když se mě ptal proč, odpověděl jsem, že pravá česká žranice je lepší než nějaký pomeranče a už na mě byla vylita nádoba s vodou. Tak jsem rychle napsal p. Samkové děkovnou listinu, kterou Jirka Dušek v hlavní kopuli podepsal a předal jsem ji naší nejvýznamnější osobě, která slíbila, že Fidelovi nedá večeri. Potom jsem předal ještě Marku Kolasovi 2. prohlášení a podepsal jsem petici proti Fidelově vládě. Byl jsem podruhé vpuštěn do hlavní kopule a tam už jsem jen kolegům protestujícím podával vodu na polejvání.

Když už jsme u té vody, chtěl bych říct něco o tom, jak jsem se dostal do bazénku. Bazének, jak známo, je určitě nejhorší známá zbraň v Úpici a vzhledem k situaci na Ministerstvu obrany ČR je možná i nejhorší zbraň v ČR. První den jsem trochu pozkoumával okolí, někdo se šel podívat na radar, ale já jsem už četl 2 Sběrače a proto není divu, že mě jako první zajímal bazének. To jsem ale neměl dělat. Najednou se mi začaly dělat mžitky před očima. V bazénku bylo několik trámů, mrtvý pták, nějaké řasy a nějak se mi na to divně vzpomíná. Do bazénku jsem byl vhozen „jenom“ jednou a jednou jsem se tomu vyhnul, když jsem raději po několika výstrahách jen mlčky přihlížel na předbíhání některých expedičnicků, ale nebyli to ani Müller ani Kvasničák.

Marek Kolasa mě získal do „Amatérské prohlídky oblohy“. Zjistil jsem, že jedním ze zakladatelů byl Karel Kolomazník, který je od nás z vesmíce, ale ta má statut městečko a je tady náměstí, škola základní i celní, pošta a je to prostě městečko. Vzpomínám si na první setkání s Markem Kolasou. 1. den, kdy jsem ještě nevěděl o koho se jedná a při debatě asi s Vaňkem (ten za 3 dny odjel) jsem se zeptal kolemjdoucího Marka, jestli si taky myslí, že Ransdorf je blbec.

O mém výletu, kde jsem se po návštěvě muzea v Úpici vydal do Malých Svatoňovic, radši ani nebudu vyprávět. Když jsem ho líčil Petru Sobotkovi, málem spolkl smíchy vosu. Celou dobu jsem s sebou táhnul 3 l pití, z toho jsem po návratu v 18:30 2 l vypil. Klidně se může kterýkoliv expediční zeptat např. Lukáše Krále nebo Petra Sobotky, je to pravda pravdoucí.

Abych se vrátil k předbíhání. Sám jsem měl možnost předbíhat oficiálně, což jsem byl rád, protože mě to stálé čekání lezlo na nervy. Jednou proto, že jsme já, Jirka Váňa a skupina Danky pozorovali i když bylo skoro zataženo, což znamenalo pro Váňu nádherně, ale já jsem měl pozorování přikázáno od Pepy Kapitána a od Apeltauera. A podruhé jsme tak důkladně umyli záchody, že jsme znovu mohli všechny předběhnout a nemuseli jsme se piplat s bramborama. Mimochodem, houskové knedlíky taky nejsou špatné, paní Samková!

A nyní k mému vhození do bazénku. Ve válečném období při upalování a uvodňování Petra Scheiricha byli všichni vřazováni do bazénku (alespoň skoro všichni). Jano, Švanda tě musel prozradit, bylo to opravdu nutné, jednalo se o záchranu jeho života. A já jsem si řekl, že se zavřu do stanu, kde už byl napůl mokrý Galvas. Ještě jsem zamotal do sebe různé šňůrky. Už za chvíli nebyl slyšet žádný křik a tak jsem si myslel, že krize skončila. Za chvíli přišla Danka, že od Galvase potřebuje pozorovací deník a já jsem říkal, že nikomu neotevřeme. Danka ale říkala ať neblbnem, že krize už skončila a Galvas tedy přikývl, že otevřeme. Dal Dance pozorovací deník a já jsem si klidně pil limonádu. Náhle mě popadl Michal Samia, doufám, že jsem nezkomolil jeho jméno, Danka se k němu přidala a vím, že jich u našeho stanu bylo víc, ale už si nepamatuji kdo. Rychle jsem zavřel limonádu, sundal jsem si ledvinku s mobilem, hodinky a už mě táhli k bazénku. Když už jsem tam byl, zjistil jsem, že jsem zapomněl na průkazky. Jedna z průkazek to odnesla zničným fotky. Krize ještě neskončila, byl to jen klam, ale byl jsem asi padesátý podvodník, když nepočítám piva. Jednou jsme měli bazének až ve stanu. Lilo, všichni se dívali na „Kostku“ a já s Galvasem jsme se za pomoci Danky stěhovali do garáže. Tu noc bylo víc záplav a vyřešilo se to přespáním v přednáškové (kromě nás dvou).

Pěkná byla přednáška o meteorologii od toho pána z Ústí nad Labem. Stále tam řešil konkurenční společnosti „Meteopress“ a astrologické meteorology z Blesku. Doufám, že to není nepovolená reklama. A tak jsem přemýšlel a nakonec jsem navrhnul něco, co mělo u expedičnicků velký ohlas: všichni meteorologové, astrologové, numerologové a další, pokud nebudou mít v průběhu třeba měsíce úspěšnost vyšší než např. 60% a nebo budou počasí či jinou předpověď okecávat tak, že se z toho člověk nic nedoví, budou zavřeni!!!

Nočního pozorování bylo hodně. Byl jsem ve skupině Pepy Kapitána, takže jsme pozorovali dep-sky. Taky jsem si 2x zakreslil Sluníčko, odhadoval jsem deltu Cephei, kreslil jsem Mléčnou dráhu a našel jsem kometu LINEAR v místech, kde nic nebylo vidět. To byla kometa. Novu jsem nenašel. Kromě té novy jsem to nějak tak říkal na prezentaci. Ptal jsem se Michala Švandy, proč se musí dělat prezentace, tak mi říkal, že proto, že jsem takový prezent. Na prezentaci jsem taky zkritizoval situaci na záchodech, diskutoval jsem o plánu Expedice a o špatně rozvrženém čase a neodpustil jsem si tuto poznámku. „Doufám, že dostanu ty slíbené žvýkačky, když řeknu jak jsme měli skvělého vedoucího – Pepu Kapitána.“ Potom jsem musel Pepovi vysvětlovat, že jsem

neuvěděl od koho dostanu ty žvýkačky a Jirka Dušek měl z toho srandu a u táboráku, který díky Oldovi neustále začínal hořet a dohořival, Jirka říkal, že mi má dát Pepa svého buřtu jako náhradu za slibované žvýkačky. To už jsem musel říct, že jsem se spletl a potichu jsem dodal, že mi byla slíbena bonboniéra. Táborák byl dobrý, schoval jsem si chipsy od Lukáše Krále, které budou vstupenkou na příští Expedici. Jen mě štvála písnička o tom, jak se pořád někdo potácí. O táboráku jsem si stihl se všemi ještě popovídat, se Sobotkou, s Galvasem a nejvíce se Švandou, Janou Adamcovou, Dankou Korčákovou a Alešem Dvořáčkem (doufám, že se jmenoval Aleš a ne Honza, já si je oba spletu). Bylo 02:30 hodin a já jsem usnul. Místo polštáře jsem měl kámen. Danka si povídala s nějakým klukem, který povídal o festivalu. Ve 03:00 hodin mě vzbudil Aleš a Iva Boková, abych si šel lehnout do stanu. A tím skončil táborák.

Nejhorší byla bojovka. Detektivka před ní mi nepřišla strašlivá. Všichni v ní byli normální, jen jeden dědek jim nabízel pomoc. Na bojovku jsem šel s Jirkou Váňou. Úkolem bylo, jak sem zasluchl, nás utahat. Ptal jsem se Viktora, co se bude dít a ten mi odpověděl, že se podívám na Večerníček a potom půjdu na procházku. Když na mě Švanda hodil pytel, přišlo mně to tak srandovní, že jsem se začal hrozně smát. Potom už mě smích přešel. Lukáš Král měl srandu z toho, že jsem byl jediný, kdo se ho lekl. Potom nám řekl, že musíme jít k červenému světlu. Světlo se ale hýbalo, tak usoudil, že se jedná o nějakého expedičnicka a světlo z keře spadlo. Tak musel jít s námi. Pepa Kapitán si nás ani nevšiml, ale na štěstí jsme si ho všimli my tři. Doufám, že o bojovce napíše podrobněji někdo jiný, např. Zajíc, Müller, Leon nebo Rudolf Novák.

Na rok jsem si půjčil Somet binar a p. Kordulák, vedoucí Klubu astronomů při hvězdárně v Úpici, který měl v druhém týdnu Expedice dovolenou mi po p. Müllerové poslal astronomický kalendář. Byla to moje první a tedy i zatím nejlepší Expedice. Příští rok už na ní pojedou oficiálně. Pokud toto bude číst nějaký úředník, letos mi bylo 15, ale jinak mi bylo 14, takže jsem byl na Expedici spíše neoficiálně. Bylo mi ctí vyřešit úpický konflikt, kdy jsem při smířování Fidela a Duška mohl stát po Jirkově pravici s největší slávou.

Je po Expedici a jel jsem s rodiči na dovolenou do Rožnova. Od Radegasta jsem Leonu Mišovi poslal pohled s Radegastem a s kontrolní otázkou, jestli je na pohledu Radegast, Gambrinus nebo Braník? Všichni expedičníci určitě vědí proč a vzpomněli si na nejslavnější akci, kdy Gabi nepoznal „Gambi“ a o Leonovi radši ani nemluvě. A v Rožnově ve skanzenu jsem potkal 3 dny po ukončení Expedice naši paní kuchařku (nevím, jestli to je dcera nebo jen asistentka paní Samkové, ale určitě je to velká náhoda).

Děkuji za přečtení tohoto bezvýznamného (alespoň pro českou a koncekců i cubánskou vládu) textu. 29.9. jsem byl v Úpici na přednášce Josipa Kleczka a všechen nepořádek je už pryč. A to je co říct.

Jakub Černý, Miletín

Vazeni, drazi

E-mail od Ivy Bokové

Priznejme si to, Expedice je za nami...

Ale my jste mrtví nejsme, a proto – abychom na sebe měli v případě potřeby kontakt i během roku - vam budu zasílat „expedici seznam“.

Jak se muzete presvedcit na vlastni oci (viz soubory v Prilozce), seznam obsahuje adresy expedic-

niku, emaily, prezdivky z Magea a ICQ cisla. Ja se budu behem roku (stejne, jako v predchozich mesicich) snazit tyto udaje aktualizovat a doplnovat a aktualni seznam vam opet rozesilat.

Mozna stoji za zminku, ze ve spodni casti seznamu najdete oddelenych nekolik jmen, ktera vam „sluzebne mladsim“ nebudou nic rikat. Jde o nase padle spolubojovniky z minulych let, kteri na nas ovsem nezanevrelí a vice ci mene pravidelne se s nimi muzete setkat na Mageu. V seznamu uz nenajdete osoby z minuleho roku, ale pokud to budete potrebovat, zkuste mi napsat a dost mozna na nektere z nich budu mit kontakt.

Byla bych rada, aby jste i vy prilozili ruku k dilu – to znamena – pokud mate udaj, ktery mi chybi, nebo vite o zmene udaje o ktere ja nevím, a nebo jestli mate nejake konstruktivni navrhy a pripominky – napiste mi.

A prosim, zkontrolujte si udaje u sveho jmena. Pokud si neprejte, aby byl nektery z vasich udaju zverejnen (vzhledem k tomu, ze se tak jiz v tuto chvíli stalo, se zpetne omlouvam :-)) – tak mi to neprodle oznamte.

Seznam expedičnicků naleznete na příloze Sběrače.

Delta Cephei (nejen) na expedici

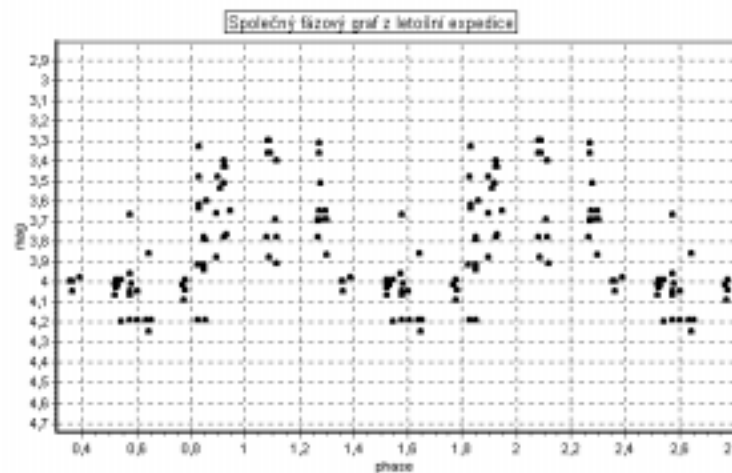
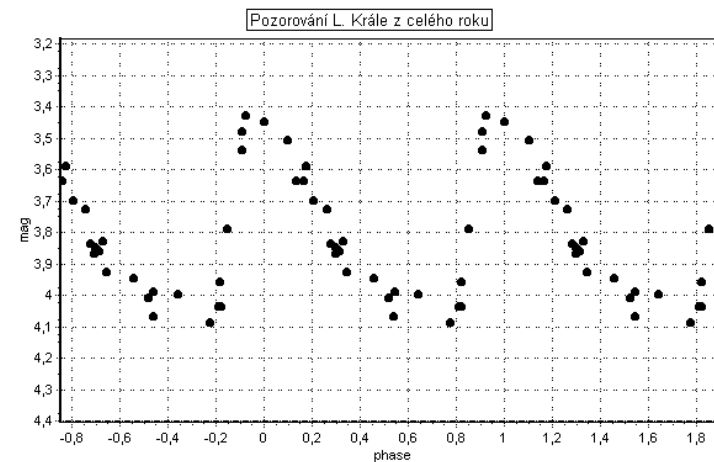
Na loňské Expě jsem se pokoušel nalákat co nejvíc lidí na pozorování jedné z nejnámějších a nejjasnějších proměnek - delty Cephei. Tahle hvězdička se mění, jak známo, mezi 3.48 a 4.37 mag (v oboru V) s periodou 5.366341 dne a je prototypem celé třídy proměnných hvězd, pojmenovaných podle této první objevené představitelky jako cefeidy. Jsou mimořádně významné pro měření vzdáleností ve vesmíru na středních škálách, neboť slouží jako tzv. standardní svíčky - je u nich známa poměrně přesná závislost zářivého výkonu na periodě pulsací (tedy na periodě pozorované proměnnosti ve viditelném světle).

Řekl jsem si, že by to byla pěkná úloha (nejen) pro začátečníky, vždyť tuhle proměnkou lze odhadovat pouhým okem, třeba i ve frontě na půlnočku. A když se dají dohromady odhady všech pozorovatelů, mohla by vzniknout pěkná křivka, zejména po poskládání do fázového grafu... A tak jsem vyrobil pořádnou mapku se srovnávacími hvězdami, ke kterým jsem našel hvězdné velikosti v katalogu Hipparcos (a přepočtl je na standardní obor V). Bohužel, loni zabránilo úspěšnému pozorování mizerné počasí. Já jsem se ale nevzdal a v tomhleto časově velmi nenáročném pozorování jsem pokračoval po celý rok až do letošní expedice. Jen tak pro zábavu... Stačilo vždy vyjít před dům, trochu se rozkoukat ve tmě, udělat si odhad a zase jít do tepla.

Letos nám na expedici konečně po mnoha letech vyšlo počasí, pozorovatelů se mi také podařilo naverbovat dostatek a tak se mi na konci Expy sešly odhady od těchto lidí: Eva Janasová, Jakub Černý, Hanka Kučáková, Jakub Müller, Jirka Váňa, Mariána Zárubová, Radek Svatoň a Tomáš Zajíc. Všem jim moc děkuji. Včetně mých devíti expedičních pozorování jsme za letošní Expu získali celkem 73 odhadů. Když jsem si je vykreslil do obyčejné světelné křivky, docela jsem se zděsil. Nebylo z ní totiž vidět vůbec nic, jen rovnoměrný rozptyl. Ono totiž zase není tak jednoduché odhadovat pouhým okem tak jasnou hvězdu, od které jsou srovnávačky poměrně daleko, a chyba odhadu hlavně u začátečníků je proto poměrně velká. Navíc během jedné pětidenní periody světelnou křivku moc dobře nepokryjete.

Když jsem ovšem poskládal odhady z jednotlivých period do fázového grafu (na základě známé délky periody), je už výsledek mnohem hezčí. Křivka se zahustila a pravidelná pulzace hvězdy je z ní docela dobře zřetelná. Graf si můžete prohlédnout na přiloženém obrázku. Myslím, že na to, že většina pozorovatelů byla začátečníky, je to pěkný výsledek...

Přikládám také fázovou křivku složenou pouze z mých pozorování, zato však za celý rok od expedice do expedice, celkem 26 odhadů. Je vidět, že když získáte v odhadování trochu větší praxi, dá se dosáhnout podstatně vyšší přesnosti a menšího rozptylu.

Expedice Úpice 2001 – díl čtyři

Nepravidelné zpravodajství z astronomického tábora na Hvězdárně v Úpici.

Úterý 21. srpna

Jedná lidová moudrost sice říká, že ranní ptáče dál doskáče, dnes ráno jsem to ale viděl všechno trochu jinak. Pravda je, že jsem vyskočil s úsměvem na rtech, ale hned jsem si taky lehnul zpět a k tomu ještě s nádherným pivním střepelem v palci navíc. Nebýt obětavé pomoci dvou krásných studentek medicíny, asi bych tam stále seděl a nechápal.

Zatímco já jsem celé odpoledne trávil u počítače s nohou v gáze, ostatní relaxovali. Po výtečném obědě následovala další část kursu meteorologie Petra Skřehota a v těsném závěsu i neméně poutavá astrofyzika s vyprávěním Josefa Kapitána.

Večer se bohužel pro nemoc nekonala přednáška Pavla Kotrče o Slunci, ale záložní „trenažér planet“ Marka Kolasy ji přinejmenším dobře zastoupil: expedičníci se mohli v přednáškové místnosti kochat pohledem na fiktivní planetu X, zatímco venku jsme si o jasném počasí mohli jenom nechat zdát.

Středa 22. srpna

Alespoň pro mne mohl být tento den v úplně jiném znamení než předchozí. Vždyť svého černého Petra jsem si už vybral. Ale ouha, hned po ránu mě z toho přesvědčení vyvedl hlavní vedoucí Jirka Dušek, který ve své blahosklonné večerní nevědomosti podepsal abdikaci proradné skupině pučistů Petra Skřehota, kteří se tak ráno chtěli ujmout vedení celé expedice.

Naše vedení se tudíž uchýlilo do agresivní illegality s množstvím partyzánských akcí. Než jsem se však mohl pustit hlouběji do boje za svobodu, rána ze včerejška se mi otevřela a já vesele mazal na šití do místní polikliniky. Po svém návratu již bylo po nejhorsších bojích a tak jsem nerušeně mohl sledovat přednášku Josefa Kapitána v rámci kursu astronomie o mezihvězdné hmotě.

Navečer byla připravena další lahůdka: „Jak se v astronomii měří čas“ v podání Jana Vondráka. Počasí nám opět nepřálo a tak jsme se uspořádali zajímavou bojovou hru, na jejímž začátku bylo promítání horroru od Stephana Kinga, uprostřed toulání noční divočinou kolem hvězdárny a na konci díky bohu stejný počet expedičníků v cíli jako na startu. I když to vypadalo dlouho dobu jinak.

Čtvrtek 23. srpna

Konečně ráno bez jakýchkoliv útrap. Veselé předobědní podřimování nebylo ničím rušeno a tak jsme se všichni sešli zase až na přednášce oblíbených kursů meteorologie a astronomie. Večerní přednáška Marcela Grúna nám poodhalila mnohá tajemství o výzkumu planety Mars. Přednáška byla krásná, poutavá, dlouhá a poslouchali bychom ji jistě ještě déle, nebýt toho, že venku nám počasí poodhalilo poutavější tvář a jasná obloha zvala k prohlídce. Aby toho nebylo málo, přišla na mě angína. Nečekaně ale rychle. Do háje.

Pátek 24. srpna

Pátek již byl předznamenán blížícím se koncem expedice. Prohlíželi se pozorovací deníky, hodnotila se práce jednotlivých účastníků a přidělovaly dalekohledy k zapůjčení. Dalekohledů není nikdy dost a hlavně vždycky méně než žádostí a tak alespoň těm nejpilnějším mohl být zapůjčen. Naše výtečná kuchařka Filoména Samková se s námi symbolicky rozloučila naprosto jedinečným expedičním zákuskem, jenž zmizel tak rychle, že je proti němu jepičí život až nudně dlouhý.

Ukončeny byly také kursy astronomie a meteorologie. A to vděčným potleskem poznatkuchtivých expedičníků, což bylo pro přednášející snad tou největší odměnou.

Tu čest mít poslední zvanou přednášku měl jako obvykle meteorolog Martin Novák, který nás opět zasvětil do tajemné kuchyně meteorologických předpovědí. Samozřejmě nevynechal i nějaké ty historky ze zákulisí, které vždy pobaví. I tentokrát nám počasí přálo a tak poslední pozorovací noc jsme strávily při svitu červených baterek a šustotu hvězdných atlasů. Tedy ne všichni, já osobně jsem ji strávil s horečkou v hangáru, jelikož angína právě vrcholila. Tfuť.

Sobota 25. srpna

Ano je to tady. Konec expedice patří závěrečnému shrnutí, kdy každý z účastníků před paní ředitelkou shrne svoji činnost: co od expedice očekával a co se mu splnilo. Po výtečném obědě začalo pomalé vyklízení stanů, do prostoru hvězdárny vyrazili pořádkové čety a všude se pilně pracovalo. K večeru začala tradiční příprava táboráku, skutečné expediční tečky. Kolem deváté hodiny oheň po troše nepřijemností vzplanul a paní ředitelka tak mohla oficiálně ukončit expedici svým optimistickým prolovem a neoficiálně jsme ji ukončovali všichni a to až do pozdních raních hodin. Bylo to náročné, bylo to krásné a všichni se těšíme na tu příští, která začne 2. srpna 2002... Uvidíme se tam spolu?

Viktor Votruba

Draží a milí expedičníci!

Původně jsem vůbec neměla v plánu přidat svoji trošku do mlýna, ale poté, co jsem si přečetla Sběračku 2000, jsem svůj názor lehce přehodnotila. Výsledkem tedy bude přinejmenším skoro pravdivé a subjektivní líčení toho, co jsem na letošní Expě s Vámi všemi zažívala.

O(d) A.B. (do Z)

Na den věnovaný Antonínu Bečvářovi vzpomínám se smíšenými pocity. Hlava mě bolela jak střepelem (néé, nebylo to z přemíry alkoholu) a pro změnu se mi vrátilo pálení žáhy. Přednáškový sál v obchodním domě Toman sice vypadal útulně a židličky lákaly k posezení, aby ulevily záďm neúnavného nočního pozorovatele, ale tou dobou nikdo netušil, že se místnost promění v rozžhavené peklo. Rozpálené potahy mě štípaly do zadku a pomalu jsem se přiotravovala jedovatými výpary z ponožek a bot všech přítomných (vid, Petře). Nicméně ani tyto bojové podmínky mi nezabránilly v tom, abych dál poslouchala zábavná i méně zábavná vyprávění o astronomovi, o kterém jsem do té doby neměla ani tušení. Ale polední pauzu jsem přivítala s nadšením tříletého děcka, kterému koupíte Pokémona. Na výstup k hvězdárně jsem neměla sílu, takže jsem se oddala přibližně půlhodinovému průzkumu Úpice, abych objevila jakoukoliv hospodu nebo bufet, který by mi byl ochoten prodat aspoň gumovej rohlík. Nenašla jsem nic! (Tímto apeluji na tohle zpropadený městečko, kde snad lišky ještě dávají dobrou noc.) Můj druhý alternativní plán spočíval v tom, že se půjdu osvěžit do malebné řeky Úpy (asi proto, abych ukázala všem, že moje nohy to teda nejsou!). Ale když jsem zjistila, že bych musela ujít alespoň kilometr, než bych se dostala k nejbližším schodům, znamenalo to pro mě jen jediné: říznout sebou na lavičku nacházející se co nejbliž obchodáku u autobusové zastávky číslo 3 a trpělivě vyčkat než se začne druhá polovi-

na přednášky. Celkem 4 krát jsem se obrátila a děkovala Bohu, že se v Úpici nenašel žádný trapnej ochránce zákona, kterej by mě vzbudil jen proto, aby mi řekl, že nohy v botech na lavičku nepatří. Zbytek dne proběhl podle očekávání, a tak mi zbývala už jen jediná povinnost, a to vymyslet, kam se vydám následující volný den.

Den pro všechny výletníky aneb Příště zůstanu radši v táboře

Nakonec moje rozhodování nebylo tak těžké. Řekla jsem si: „Jeď domů, uděláš rodině radost, umeješ se hezky ve vaně (hlavně v leže), nakrmíš poslední dvě rybičky a šnečka, co ti zbyl v akváriu (během expedice jsem totiž přišla o jeden exemplář té nejšerednější závojnky na světě, ale fakt jsem jí měla ráda - budiž jí kanalizační trubky lehké...) a vypravíš se na křížovou výpravu do ledničky.“ Tak proti těmhle argumentům se nedalo fakt nic dělat. Na internetu jsem zjistila, že další autobus mi jede až za 55 minut, takže jsem se rozhodla, že dojdu do Trutnova pješ. Tohle nadšení mi vydrželo asi tak 10 metrů za cedulí, kde byl přeškrtnutý název města Úpice a moje ruka se zvedla nečekaně proti působení gravitačních sil. Zatala jsem pěst a můj palec se vztýčil směrem k blankytné obloze. Dojela jsem nadvakrát. Řidiči začínali rozhovor vcelku nenápaditě: „Tak ců, jedeš se mrknout na festák?“ a ještě přidali trochu té teenagerovské intonace, což působilo trochu směšně. Moje odpověď, že jedu z hvězdárny, abych se doma umyla, je značně vyvedla z míry, a tak naše společná cesta vypadala jako tichá domácnost. Ve druhém autě se ke mně na zadním sedadle přitulilo škaredý, chlupatý, smradlavý něco. Asi pes. Na tváři se mi dalo číst: „Vážně je to ten nejroztomilejší pejsek, jakýho jsem kdy viděla. Já zvířátka prostě zbožňuju.“, ale vypotit takovej výraz mi dělalo opravdu potíže. Satisfakcí za tohle mi bylo to, že mě vyhodilo až u nádraží a odtud jsem byla doma cobydup. Doma na mě nečekal žádný dort a napsal „Welcome!“ nade dveřmi taky nevisel, ledničku přede mnou vyplenily loupeživé nájezdy mé bláznivé babičky, již zmíněná závojnka plavala břichem nahoru a to nejhorší mě teprve čekalo. Na rady mé milované maminky jsem se nechala přesvědčit, abych si konečně žiletkou seděla se schlou kůži na patě. Po několika jemných a opatrných tazích bříteve jsem se osmělila a už ne tak úzkostlivě přejížděla po patách. A pak to přišlo! Celou silou jsem si ukrojila kus Achillovy paty a moje rozkošná koupel mezi voňavou pěnou se rázem proměnila (horká voda opravdu podporuje krvácení) v masochistické očištění Čachtické paní. Ještě dalších několik desítek minut jsem zápasila o holý život. Naštěstí má prozíravá maminka zdravotnice počítala s mojí naprostou neschopností a k sadě žiletek přibalila i mrtě náplastí, díky nimž jste mě mohli potkávat i po této nepříjemné nehodě. Na druhou stranu jsem z tohoto incidentu i něco výtěžila, ale k tomu později. Zpátky na hvězdárnu jsem jela autobusem a k mému údivu jsem spatřila nespočet známých (lehce přismahlých - to je to zrádné vysokohorské sluníčko.....) tváří a těl značně vyčerpaných po náročných túrách.

Přednášky

Většinou pro mě znamenaly vysvětlení jevů, které jsem dříve považovala za nadpřirozené a iracionální a vtom asi spočíval největší přínos. Přiznám se, že příspěvky Tomáše Havlíka mě trochu vyděsily. Jeho slova na úvod typu, jmenuju se T. H. a mluvím dlouho a rád, jsem přijala se smíchem. Ale když jsme později na hodinkách stopovali, jak dlouho vydrží mluvit o sedmi slovech, z nichž jedno byla předložka k, a zjistili, že se na display objevilo neuvěřitelných 00:12:49, nezbývalo mi než ocenit jeho vytrvalost a nadšení pro objekty Deep Sky. Nejradši jsem sledovala přednášky Pepy Kapitána. Bylo na nich vidět, s jakou pečlivostí připravoval jak svůj projev, tak

doprovodný materiál. Hlavně vždy vyvolávaly dojem, že tomu, o čem právě mluví, skutečně rozumí. Přednášky zvaných osobností mě zaujaly na nejvyšší míru. Bavilo mě hádat, který stín kamene připomíná kondora, nebo lamu nebo kteroukoli jinou příšerku ze světa Inků v přednášce Martina Mykisky, ale v mnoha případech jsem zjišťovala, že moje fantazie není dostačující. Marcel Grün mě naprosto přesvědčil (asi díky jeho často se měnící intonaci hlasu, připomínající spíše předvolební projev), že jedinou prioritou lidstva, by měla být mise na Mars a Martin Novák mi dokázal, že počasí se řídí jedinež zákony chaosu, a tak je nemožné udělat seriózní dlouhodobou předpověď, které tak často slyšíme z televize nebo rádií. Taky obdivuju Mufa, že pokaždé přišla na nějaký inteligentní dotaz, jenž mnohdy vyvolal bouřlivou diskusi.

Mé pozorovací úspěchy a (především) neúspěchy

Jako naprostý astronomický žabař jsem s Dankou a ještě dalšími mně podobnými hned první den vyrazila do polí. Vůbec jsem netušila, kolik se toho na černé obloze může skrývat. Byl by to asi úžasný zážitek, kdyby mě někdo neustále nesvítil halogenovou lampou do očí. Po návratu jsem se zajímala o takové ty klasické a triviální objekty (viz. Plejády), o které by zkušený astronom ani kolo neopřel. Ale já si na nich mohla alespoň nacvičit práci s dělákem. Ten mi dal hned najevo, že kamarádi nebudem, a zasekl se ve stativu tak nešikovně, že s ním nic nezmohlo ani 6 rukou. Další večer se mi moc líbil. Byl jako stvořený pro pozorování Perseid, takže jsme si rozložili lehátka a přikryli se spacákem (za těch pár hodin se z něj stala nasáklá houba - ještě štěstí, že s sebou vozím vždycky všechno dvakrát a ani spacák není výjimkou, takže jsem spala v suchu). Polovinu meteorů jsem sice prosvíhla kvůli neustálému hledání buď baterky nebo tužky a bloku, ale i tak jsem byla se zpracovaným diagramem spokojená. Zbytek pozorovacích nocí jsem se věnovala proměnným hvězdám. Mé první dvě křivky spíše vypadaly jako nějaká abstraktní zvířátka, ale do třetice všeho dobrého i zlého mi z počítače vylezla ukázková křivka. To, že fantazie je skutečně matkou odhadů, jsem si ověřila, když mi minimum vyšlo o tři čtvrtě hodiny jinde, než ve skutečnosti bylo. Posledních pár nocí jsem mezi odhady pozorovala, jak se vyvíjí vztah mezi Lukášem Králem a místní kočkou. Původně ji chtěl použít na čištění zarosených dalekohledů, ale nakonec spolu v objetí spokojeně pochrupávaly (ona potichu, Lukáš nahlas - ano, Lukáši, opravdu chrápeš) na lavičce. Hned od začátku Expy jsem toužila nakreslit si Slunce. To se mi podařilo uskutečnit až předposlední den. Mladší z Dvořáčků mi sice detailně vysvětlil, jak se má manipulovat s ovladačem otáčení dalekohledu, ale jen, co se ho dotkly mé nešikovné ruce, začal se mi obraz nekontrolovatelně pohybovat na obě strany a já propadla zoufalství. Naštěstí se v Bečce zčistajasna objevil Dvořáček starší a ten „příšernej“ stroj zastavil. Kdyby to neudělal, asi by se tam točil dodnes.

Paní Samková vs nečistokrevný vegetarián

Zatímco většina z Vás na Expě přibrala pár kilo, se mnou to vzalo jiný spád. Mým nejlepším přítelem byl vždy ten, kdo momentálně stál za mnou. Snažil se mě totiž přesvědčit, že je to právě ON, komu bych měla odkázat svůj plátek masa. Když mě neživila paní Samková, živil mě Matěj Stano. Tímto děkuji. Nechápu, kde u sebe neustále bral tolik dobrot. A když jsem u toho děkování, tak nesmím zapomenout na Oldu (ten sýr neměl chybu, ty vážně víš, co je dobrý, vid'?) a na Libora, který mi věnoval Tatrunku (taková pravá nefalšovaná Tatrunka se už jen tak nevidí, každej se přeorientoval na výrobek roku Čokotatrunky a kašle na starý dobrý časy – jeжда, trochu mě přepadla nostalgie).

Bazének

Tenhle bazének jsem si představovala různě. Moji fantazii asi podnítl popis z dopisu, který mi přišel 13. 7. 2001 a měl mě informovat o všem, co by asi mohlo takového nováčka zajímat. Jenže pod pojmem „expediční koupaliště“ jsem si nepředstavila betonovou krychli o rozměrech 3 x 3 x 2 m, v níž občas člověk našel pár potápěčů, ale solidní bazén se čtyřmi drahami pro plavce, brouzdalištěm pro děti a neplavce a v neposlední řadě schůdky nebo pozvolný sestup do vody. Jako každý správný expedičník jsem se koupeli nevyhnula, za což vděčím mým milovaným sousedům (díky Fidelii a Gomézi - to nemuselo být). Ale to byl také první a poslední nedobrovolný skok do vody, který jsem podstoupila, protože mě od dalších takovýchto akcí „zachránila“ má rozřezaná noha. Nikdo asi nechtěl ohrozit moje zdraví tím, že by mě nechal napospas krvelačným známým i dosud neznámým organismům, vzniklým z potu a špíny všech účastníků expedice.

Volejbal

Hned po příjezdu jsem si stačila všimnout, že zde určitě najdu spoustu nadšenců pro tenhle druh sportu a má volejbalistická duše zaplesala. Už to s jakou vervou se Eva pustila do stavění hřiště a zorganizovala turnaj (škoda, že se nakonec nedohrál a putovní pohár nikam neodputoval), mě příjemně překvapilo. Chvilku mi sice trvalo zvyknout si na nová pravidla (jako, že stromy hrají taky apod.) a odolat záchvatu smíchu, když se nečekaně ozvalo Frantovo: Tý Bějku! nebo k Expedici neodmyslitelně náležející: What's up!!! [Vozááb!!!] (Význam týhle hlášky jsem pochopila sice pozdě, ale přeci). Když teď hraju s lidma, který jsou mi schopný dobře mířenou smečící urazit hlavu nebo obě ruce, vzpomínám na většinou laxní výměny s láskou a slzama v očích.

Pár vět na závěr

Jsou dvě věci, kterých lituji: 1) Že expedice netrvá déle a 2) Že jsem Vás při odjezdu nemohla všechny srovnat do řady a pořádně se rozloučit. Doufám, že za rok nebo ještě dřív se zase sejdem (Mageo nebo ICQ přirozeně nepočítám). Do té doby se mějte všichni krásně a užívejte života.

Ivana Šnircová

Leonidové mikro

Zatím se zdá, že letošní sběrač bude mírně podvyživený *) a tak jsem se rozhodl, že ho zpestřím ještě stručnou (?) zprávou o Leonidovém mikru, které proběhlo na hvězdárně v Úpici, no kdy jindy než o Leonidovém víkendu.

Vyjíždíme v pátek 16. 11. z Prahy ve 14:42 s Marianou, Petrem Houskou (nový potenciální expedičník, kterého Mariana přitáhla už na setkání APO) a Ivanou Ebrovou (nová potenciální expedičnice, kterou jsme zlanářili na demonstrátorském kurzu Štefánikovy hvězdárny). Po třech přestupech dorážíme asi o půl sedmé do Úpice, udiveni tím, že nám České dráhy výjimečně nepřipravily bojovou hru.

Celý týden bylo krásně a v pátek je od rána totální deka, nicméně nepropadáme pesimismu, protože předpověď na víkend vypadá slušně. A skutečně se během cesty úplně vyjasňuje. Na hvězdárnu ovšem tápeme po hmatu a po paměti, protože nás přivítala pravá a nefalšovaná úpická mlha. Kromě ní nás vítá Leon s Codelem (stokrát Tě pozdravuje Alice :-), pražská skupina, která vyrážela z Prahy o hodinu a půl dříve připravit nám, hlavnímu peletonu, cestu (Švandík & Jana a Iva

Boková), Michal Szozda (raději jsem si ověřil v adresáři od Ivy, že ho opravdu píšu správně), Aleš a Honza Dvořáček a Ivana Šnircová.

Již dopředu Leon avizoval: „Přivezte si přezůvky, před hvězdárnou je rozbahněné staveniště, tak ať nespíte v blátě.“ A... neuvěřitelně se stalo skutečností - na hvězdárně opravdu vyrůstá nová velká přístavba **). Naštěstí se bahniště nekoná, protože půda už je zmrzlá.

Koukáme na televizi a video - jak jinak při tomhle počasí. Někdy po osmé doráží Viktor, Leona Svobodová, Zdeněk Janák a snad jsem už na další nezapoměl (když tak odpusťte...). Vyjasňuje se a tak vytahujeme somety a třicítku Dobsona. Honíme nějaké Deep-sky (fí hahá, fí hahá a pak občas ještě taky fí hahá, ačkoli Iva bojuje za trochu bohatší program) a Leonidy létají, jen když právě koukáme do okulárů. Kromě toho Lev vychází až před půlnocí. Petr a Mariana dostávají nalívárnu ze sférické (i jiné - hlavně Petr) astronomie a s Viktorem drbeme pravdivý příběh jedné nejménované hvězdárny.

V 1:15 má podle ročenky nastat východ Kallisto zpoza kotoučku Jupitera. Už od čtvrt tudíž hrajeme obíhanou kolem Dobsona a soutěžíme, kdo ho neuvidí jako první - pod hrozbou, že jinak dostane běhávku. Rozlišíme ho až v půl a pět.

Docela mrzneme a při zahřívací honičce jsme (=Mar, ukažme si na ni :-)) koplí Codelovi do stativu s foťákem. Naštěstí to přežil (Codel i foťák).

Leona přijela jako posila Leonovi, ale na Leonidy to zatím nemá žádný vliv. Co do počtu spatřených stále vedou sporadické. „Vyměklouší“ postupně odpadají, uklízíme Dobson, ale v naději na nějaký pěkný kousek mrzneme dál. Občas něco proletí, ale je to slabota.

S Ivanou E. se hecujeme, kdo vydrží déle vzhůru. Už to táhneme jen ve dvou. Mrzneme. Dali jsme si karimatku na stoly. Mrzneme ještě víc. Mariana, která si mezitím rozpustila omrzliny v horké sprše se na chvíli přidává, ale ve čtyři jdeme spát. Noc byla až příliš jasná, takže se bojíme, že příští už nevyjde.

Tolik za sobotu. Uvidíme, jak bude další noc...

Co dodat. Úpice byla snad jediné místo v Čechách, kde bylo následující noc zataženo. Ze všech koutů republiky přicházejí hlášení o roji (ale mám z toho takový pocit, že se žádný vyslovený déšť nebo dokonce slejvák nekoná), jen my koukáme na Jurský Park a Útěk z Absolonu.

„Všechna vina na Švandu.“

„Ano, ale za dinosaury nemůžu.“

„Ne, ale dinosaury můžou za tebe...“

Snad aby nám to nebylo líto, tak na zpáteční cestě ČD opět nezklamaly. Z Hradce do Prahy sedíme skoro dvě hodiny ve vagónu, v němž se netopí a půlku cesty už ani nesvítil. Ale i tak to bylo fajn. Díky, Leone, za logistickou podporu celé akce a snad se toho svého roje taky někdy dožiješ.

*) Jak je patrné, tento předpoklad se nakonec nevyplnil. Inu, megalomanská Expa, megalomanský Sběrač. Moc děkuju všem, kteří vyslyšeli mé prosby a hrozby a nakonec ještě něco poslali.

***) Jak jsem se posléze dozvěděl od Ivy, nejedná se bohužel ani o novou přednáškovou, ani o další příslušenství, ale jen o další kanceláře a rozšíření knihovny.

Petr Scheirich

Gladiátor

Opět po roce nastal ten den, kdy jsem si sbalila spacák, teplé oblečení na studené noci a dalekohled a vyrazila směr jedno malé zapadlé městečko ve východních Čechách, které se pyšní kopečkem a na něm Hvězdárnou. Začínala Úpice 01! Pro letošní rok jsem se rozhodla, že se něco naučím i s technikou, která nás čím dál více ovlivňuje a pořád se nám cpe pod ruce. Ano, vrhla jsem se do spárů velkého Codela a jeho CCD kamery.

První noc – jasno! No super, okolo Codela se seběhla smečka nenasytých živočichů, která však nechtěla Codela jako večeri – byli jsme dobře najezení – , ale něco si zkusit, dokud jsou vidět hvězdy (to jsme ještě netušili, že bude tolik jasných nocí). Jdeme otevřít železnou krabici, která stojí vzadu za hvězdárnou. Prý v ní má být montáž zvaná Jaroměř. No uvidíme, loni jsem se s ní seznámila jen z venku a ještě né moc formálně... :-) Montáž tam byla a tak jsme na ni připevnili různými provázky, izolepami a vším podobným CCD z Ostravy. Mezi tím se taky musel postavit stan a přenést do něj lavičku, židličky, Codelův počítač a monitor.

První zapnutí... chvilka napětí a výborně, něco nefunguje. No nic, to se opraví, hlavně pozor na kabely!!! Za chvíli jsme už viděli první obrázek. Byl vážně moc pěkný. Pak už nám to Codel předal, abychom si s tím hráli sami, se slovy: „Jdu se učit!“

Po několika jasných nocí jsme si ve skupince rozdělili práci. Já, jako slečna Žďárská (to nevím proč) nebo slečna Mrkev (to už vím proč), jsem většinou seděla u počítače a sem tam jsem na něco klepla na klávesnici. NeNKE se velice dobře naučil zaměřovat hvězdy a tak taky zaměřoval. Tomáš Zajíc se zajímal o tu astronomii a tak všechno dohromady. A Codel? Tomu jeho Gladiátorství vydrželo jen málo mikrosekund a hned se změnil na císaře, který se řídí heslem *Rozděl a panuj* a šel se učit – nebo alespoň to tak vždy říkal :-).

Mezitím jsme ještě fotili i normálními fotoaparáty na statiku. Přes den jsem měli mnohem více práce – zpracovávat snímky, vyvolávat fotky.... Na druhou stranu vyvolávání fotek byla dost dobrá práce. Venku se skoro nikdo nemohl hýbat, jak mu bylo strašné vedro, zato my jsme ve fotokomoře měli pěkný chládek. Dokonce se tam i jedna nejmenovaná musela jít prospat po probdělé noci, protože venku se nedalo usnout. Foto jsem vyvolávala poprvé za 13 let, ale s Luckou se nám dokonce i něco podařilo. Měla jsem z toho velkou radost a proto mě zklamalo, když jsem se šla druhý den podívat, jak pěkně mé výtvořky uschly, našla jsem je pohozené na zemi jeden přes druhý či zaprášené na stole.

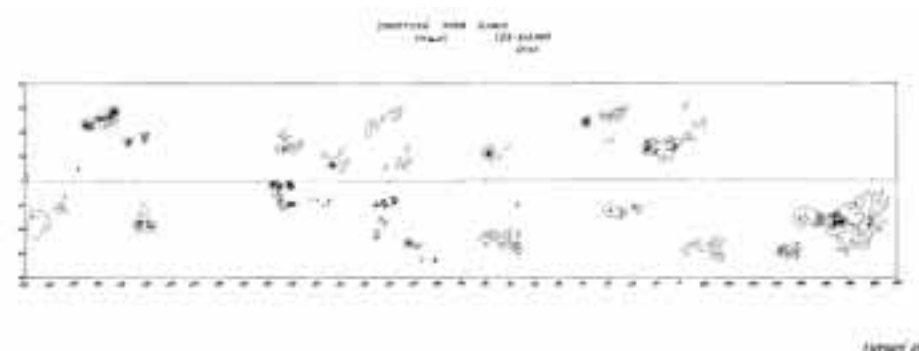
A tak dny Úpice 01 ubíhaly celkem ve stejném duchu (o nocích nemluvě). Ke kameře začali chodit našťestí i jiní expedičníci a oživovali bledé mrtvolky. Mohli jsme tak na chvíli vylézt ze stanu a podívat se na pár Perseid. Například tam každý den „otravoval“ Šajri se svými planetami. Dělali jsme různé experimenty, z kterých bohužel nic není, protože Codelův velice stabilní 40GB HD spadnul. :-(((No co se dá dělat, jen nevím, proč si Codele data NE-ZÁLOHUJEŠ!!! Taky se nám podařilo strhnout montáž. Chtěli jsme si naměřit něco, co bylo právě v zenitu a nějak jsme si neuvědomili, že směrem, kterým by se měl pohybovat dalekohled za objektem, je tyč na které to vše stojí.

Ale stejně to bylo super. Přesto, že jsem odjela o den - v podstatě jen o noc - dříve. Poslední noc byla pro mě i tak dost dobrá a měla bych poděkovat Oldovi, který, aby se se mnou rozloučil, obětoval láhev vína. Děkuji!! Moje poslední noc Úpice 01 byla opět jasná (jak taky jinak). Olda dostal nápad, že si přineseme do stanu bedýnky a pustíme si tam alespoň něja-

kou hudbu. Jenže on nepřinesl jen tak nějakou, ale soundtrack z filmu Gladiátor. Nádherná hudba se pak linula po celé Úpické hvězdárně.

Kdoví, co se poline příští rok.

Tereza Šedivcová

Synoptická mapa Slunce složená z 11 kreseb od 8. 8. do 24. 8. 2001 na Expedici. Autorem je Jana Adamcová.

Sběrač Expedice Úpice vydává Amatérská prohlídka oblohy (<http://apo.astronomy.cz>) ve spolupráci s Hvězdárnou v Úpici (<http://expedice.astronomy.cz>) Adresa redakce: Marek Kolasa, Dr. Martinka 1, 700 30 Ostrava-Hrabůvka, e-mail: marek@ready.cz Sazba: Petr Scheirich, Martin Vilášek © APO 2002

Adresář účastníků Expedice Úpice

Jméno	Adresa
Adamcová Jana	U Javoruky 386, 507 52 Ostroměř
Apeltauer Tomáš	Grohova 61, 602 00 Brno
Bělík Marcel	
Boková Iva	Topasová 43, 153 00 Praha 5 Radotín
Cimrman Robert	V Bezovce 2, 320 16 Plzeň
Černý Jakub	Tyršova 185, 507 71 Miletín
Drietomská Andrea	Tehelna 29, 917 01 Trnava, Slovensko
Dušek Jiří	Kubešova 8, 602 00 Brno
Dvořáček Aleš	Radeč 61, 542 32 Úpice
Dvořáček Jan	Radeč 61, 542 32 Úpice
Dvořáková Eva	Sekaniny 1793, 708 00 Ostrava
Folta Martin	Řecká 1471, 708 00 Ostrava-Poruba
Gabzdyl Pavel	Dlouhá třída 87b, 736 01 Havířov
Galvas Petr	Sokolovská 1335, 708 00 Ostrava-Poruba
Havlík Tomáš	HaP VŠB TU, Třída 17. listopadu 15, 708 33 Ostrava
Hejlková Michaela	
Holeček Martin	Nová 433, Nové Město n. Metují, 549 01
Horáková Veronika	Karla Čapka 2311, 697 01 Kyjov
Hurta František	Velký Vřeštov 106, 544 54
Janák Zdeněk	Hlavní 76, 756 54 Zubří
Janasová Eva	Dr. Stojana 217, 768 24 Hulín
Kaňuchová Zuzana	Alexandra Matušku 7, 080 01 Prešov, Slovensko
Kapitán Josef	Těšíkov 9, 785 01 Šternberk
Karas Pavel	Sušilova 1443, 742 58 Příbor
Kareš Jaroslav	Rožňavská 3, 779 00 Olomouc
Kareš Martin	Rožňavská 3, 779 00 Olomouc
Kasper Matěj	Radeč 158, 542 32 Úpice
Kolasa Marek	Dr. Martíňka 1, 705 00 Ostrava-Hrabůvka
Korčáková Dana	Kpt. Jaroše 15, 779 00 Olomouc
Kostarova Katarina	J. Matušku 17, 085 01 Bardějov, Slovensko
Kotek Jan	Rosslerova 1393, 560 02 Č. Třebová
Král Lukáš	B. Smetany 454,725 25, Ostrava-Polanka
Křivská Alena	Pod Městem 625, 542 32 Úpice
Kučáková Hana	J. Zajíce 12, 749 01 Vítkov
Kučerová Blanka	512 11 Vysoké nad Jizerou 331
Kudrnáčová Jitka	Kamínky 7, 634 00 Brno
Kulhánek Tomáš	Borovského 829, 734 01 Karviná-Ráj
Kvasničák Josef	Za komínem 490, 541 02 Trutnov
Kyseláková Jitka	Hybešova 29, 664 12 Oslavany
Loskot Richard	Dr. Horákové 647/4, 400 07 Ústí nad Labem
Mačák Jan	Skoky 109, 751 25

Machala Jakub	Vápenice 161, 687 74 Starý Hrozenkov
Miš Leon	
Müller Jakub	Palackého 818, 542 32 Úpice
Myslivec Oldřich	Ronešova 1134, 198 00 Praha 9
Navrátilová Lydie	Hlav. nám 22, 794 01 Krnov
Novák Libor	Lavičky 1, 641 00 Brno
Novák Rudolf	HaP Mikoláše Koperníka, 616 00 Brno
Pilátová Vendula	Nenkovice 222, 696 37 Želetice
Píšala Jan	El. Krásnohorské, 746 01 Opava
Rychlá Jana	Nerudova 5, Rýmařov
Samia Michal	Kořenov 670, 468 49
Scheirich Petr	Komenského 212, 273 03 Stochov
Schunová Eva	Botanická 1, 917 08 Trnava, Slovensko
Sixtová Lucie	Rimavské Soboty 834, 280 00 Kolín
Skalický Jan	Bezručova 440, 563 01 Lanškroun
Skřehot Petr	Pod lesem 2, 742 35 Odry
Smyčka Josef	Dolní Újezd 19, 751 23
Sobotka Petr	Roháčova 388, 280 00 Kolín 3
Stano Matěj	Hospodárska 76, 917 01 Trnava, Slovensko
Stejskal Jan	Pražského 601, 152 00 Praha 5
Svatoň Radek	L. Janáčka 1222, 751 31 Lipník nad Bečvou
Svobodová Leona	Slévárenská 607, 541 01 Trutnov
Szozda Michal	Marcinkowskiego 20/3, 483 00 Nysa, Polsko
Šedivcová Tereza	Píškova 1953, 155 00 Praha 5
Šnircová Ivana	Slévárenská 607, 541 01 Trutnov
Štátný Petr	Bártova 28, 719 00 Ostrava
Štědrá Alice	Kunínova 1722, 149 00 Praha 4 Chodov
Štěpánková Hanka	U Okrouhlíku 5, 150 00 Praha 5
Švanda Michal	Na kopaninách 465, 582 63 Ždírec nad Doubravou
Švardalová Lenka	Einsteinova 33, 779 00 Olomouc
Tauberová Šárka	Mírové nám. 88, 417 04 Hrob
Vána Jiří	Zahradní 294, 281 21 Červené Pečky
Votruba Viktor	Pod lipami 906, 506 01, Jičín
Vydrová Zuzana	Žďár 140, 468 41 Tanvald
Zadinová Eva	U Perníkařky 3, 150 00 Praha 5
Zajíc Tomáš	Sychrov 88, 755 01 Vsetín
Zárubová Mariana	Na Truhlárce 50, 180 00 Praha-Holešovičky